Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета
Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а
Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

КIиранди
1
декабрь
1957 шу
№ 43 (2158)
Мах 20 кап.

Вайна дукха еза вай Даьхе коммунизмангахьа хьалхаккхувл Советски Союза Коммунистически партес—советски адамий ерригa коталонаш вIашагIъеххкача баьччо

КIоаргга Iомае марксизм-ленинизм

Шиъ бутт баьннаб партийни дешара шу дIадоладенна. Партен ХХ-ча съездо дIадийхача тайпара Нохч-ГIалгIай республикан партийни организацеша дукхагIа терко ю коммунисташа марксизм-ленинизм, экономически дешар Iомадарна.

Дешара юкъе керттера моттиг дIалоацаш да экономически теори Iомаяр. Политически экономи Iомаеча 26 экономически школашка, 26 кружокеи 57 семинарски группашкеи, конкретни экономика Iомаеча 102 кружокеи 130 семинарашкеи, хIаьта иштта шоаш дешаш а 7,5 эзар гаргга саг ва вай республике.

Коммунисташа чIоагIа уйла тIаухийташ Iомаду Коммунистически партен а Советски правительствон а лоархIамера соцамаш. Укх шера текущи политикан кружокашка дешаш ва 5,3 эзар гаргга саг.

ДIадахача шера хинначул дукхагIа ба Коммунистически партен турпалера истори а марксистско - ленински философи а Iомаеш бола коммунисташ.

Марксизм-ленинизм Iомаяра керттера метод хIанз коммунисташа шоаш Iомаяр да. Партийни дешара система юкъе теори шоаш Iомаеш ахаш ба. Царна новкъостал дарна партийни комитеташа вIашагIъехк лекцеш, цу гIулакха хьожабаь дуккха консультанташ ба. Грозненски горкомо вIашагIделлад лекцей 13 цикл ешилга. Царна юкъе я «Диалектически материализм» «Исторически материализм», «Коммунистически кхетамца хьалкхевар» а иштта кхыча темаех а йола лекцеш.

Партийни пропагандан, дешара юкъе кертера дар занятей идейни чулоацам, марксизм-ленинизм вахарца, коммунизм хьалъярца ювзаш Iомаяр да. МоллагIча а школе занятей идейни чулоацам лекцеш ешача лекторашка хьежжа хургба яхача Ленина хьехама кулгалца партийни организацеша боккха болх баьб лектораш а пропагандисташ а хьахоржаш, хIаьта царна хьехам балара болх дикка тоа а баьб. Царех дукхагIа бараш лакхера а, юкъера а дешар дийша ба. Царна юкъе ба 475 партийни а советски а болхло, 823 боахаман кулгалхо, инженерно-технически болхлой, юрта боахаман специалисташ. Царца болх барна горкомашка а райкомашка а вIашагIъехка семинараш я. Политически дешара кабинеташа чIоагIа новкъостал ду царна. Масала, ССКП Малгобекски горкома политдешара кабинето консультацеш тел, моттигера материалашца кийчбу, вIашагIъеллай «Пропагандиста уголок», «МагIалбик VI-ча пятилетке» яха папка, хIаьта иштта дIахьокх предприятей балха хьокхамаш.

Цу дерригнеша а торо хулийт партийни дешар Iомадар тоаде.

ХIанз партийни дешара ерригача звеношка Iомаю СССР Лакхерча Совета юбилейни сессен материалаш.

Юбилейни сессен материалаш Iомаяь баьлча Iомаеръя Коммунистически болхлойи партей деклараци а машара Манифест а. Уж исторически документаш Iомадаро коммунисташта а парте боацача активисташта а новкъостал дергда дунен тIара исторически лоархIам бола гIулакхаш кIоаргагIа довза, шоай низех кхы а дукхагIа тешам боларгба, вай мехка коммунизм хьалъяра перспективаш дикагIа дIайовзийтаргъя. ХIанз а партийни комитетий лекторски группаш йолаеннай марксизм-ленинизм Iомаерашта новкъостала «ХIанзара зама капитализмагара социализмага йода зама я», «Машар бахьан лоаттабу къовсам—хIанзарча ханара керттера декхар» яха а иштта кхыйолча лекцей циклаш кийчъе.

Партийни организацей керттера декхар да — партийни дешара ерригача звеношка занятеш лакхерча идейно - теоретически лагIа тIа яккхар, партийни дешаро советски наха хIара денна леладеча гIулакхаштеи коммунизм хьалъяра сийлен декхараштеи юкъера бувзам кIоаргга хьагойтилга Iалашдар, партен вахара идеяш а коммунистий творчески активность а лакхъелга Iалашдар. Из дарна эггара хьалха де дезар коммунисташа дешара хIара денна кулгалдар, марксистско - ленински кийчо яра партийни организацей а хIара коммуниста а лоархIам айбелга да. Партийни комитетий декхар да коммунисташ, массайолча хана партийни дешар Iомадеш, идейно дегIаухаш исторически материализмо яхача тайпара дуне а дунен тIа лела гIулакхаш а довза ховш, марксизман-ленинизман методаш довзаш хьалкхебарна, пропагандисташ Iомабе.

Политически дешара кабинетий болх айбе беза, цар пропагандисташта а марксистско - ленински теори Iомаеш волчо хIаранена а новкъостал дикагIа дергдолаш.

Партийни дешара хIара денна де дезар а ховш кулгалдар — коммунисташа политически дешар Iомадара толамаш доахарг хилара тешам ба.

СССР-а Лакхера Совет гулъяра хьакъехьа СССР-а Лакхерча Совета Президиума

УКАЗ

СССР-а Лакхерча Совета Президиумо **соцам бу:** йиазлагIа хержача СССР-а Лакхерча Совета ийслагIа йола сесси гулйойла 19-ча декабре 1957-ча шера городе Москве.

СССР-а Лакхерча Совета Президиума председатель
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-а Лакхерча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
28 ноябрь 1957 шу.

Нохч-ГIалгIайчен комсомола доаггIаш дола совгIат деннад

Грозненски а республикан а комсомольски организацешта дика хоам хезар: рузкъа кходарнеи лорадарнеи тIехьа лоаттабеча къовсама комсомольцаш а кагирхой а тIаберзабара болх дика барах **ВЛКСМ-а Центральни Комитето Нохч-ГIалгIай комсомольски организаценна совгIата Сийлен грамота еннай.**

Ерригсоюзни комсомольски копилка чу Нохч-ГIалгIачен кагирхоша 38 миллиони 200 эзари сом ахча диллад. Шоаш кхо ца беш цар болх барах кходаьд 12 эзар тонн мехкдаьттеи мехкдаьттан продукташи, цхьа миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 56 эзар тонн пар (Iы). Кийчъяьй гIишлонаш хьалъю материалаш 476 цIенна, гулдаьд 3 эзар тонн металлолом. дIаегIай 70 эзар совгI гаьнаши хьуна кIотаргаши.

Вай республикан комсомольски организацеша дIахохьу Ленински комсомола 40-ча шера сийна рузкъа кходара а лорадара а болх.

Юнайтед Пресс яхача американски агентствон корреспондентаца Генри Шапироца

Н. С. Хрущевс даь къамаьл

Юнайтед Пресс яхача американски агентствон Москверча керттерча корреспондента Генри Шапирос ше къамаьла тIаэца аьнна дийхар ССКП ЦК-а Хьалхарча секретарагара Н. С. Хрущевгара. 14-ча ноябре Н. С. Хрущевс американски корреспондент тIа а ийцар, цун цунца къамаьл а хилар.

Лохехьа вай язду Г. Шапирос даь хаттараши царна Н. С. Хрущевс аьннари.

Г. Шапиро. Мукъа ба сона, г-н Хрущев, укх гаргарча хана Советски Союзан дегIаяра перспективай хьакъехьа, Советски Союзан политически, пачхьалкхен структура хувцаялара а культура дегIаяра а перспективай хьакъехьа Хьайга хаттар де.

Н. С. Хрущев. Сайгара Хьона дезар из дий-м хац сона, бакъда, тхой экономика тIехъяьнна дика дегIайоагIа ала йиш йолаш ва со. ЦIенхоштта хIамаш карагIдаьннад тхона промышленносте а юрта боахаме а. ХIанз тхога кхы а дукхагIа торонаш я кхы дIахо а тхой экономика дегIайоалае, къахьегамхой бахара торо лакхаяккха, наьха бахара а культуран а хьалаш тоаде. Укх шера чакхдаьккхача промышленностан а гIишлонаш хьалъяра а управлени эргаяккхаро союзни республикай а моттигашкарча органий а бокъонаш шеръяро торо хулийт тхога тхоашта Iалаьмате дукха болча кхоачамех дукхагIа а дикагIа а пайда эца. Болхлой къахьегама овсарал лакхаяккхарна, продукци хьаярга дIабода мах чухнахьа баккхарна, промышленностан накоплени дукхагIа хилийтарна эша дикагIа дола гIулакхаш хьахул. Цо торо хулийт, промышленноста массадола дакъа кхы дIахо а дегIадоаладарга, наха чуIе гIирсаш хьалдарга, культуран а вахача метте эша кхы йола а гIишлонаш хьалъярна, къахьегамахошта луш дола алапеш лакхдарга дахийта ахча хьожаде.

ХIара шерра-шера керда нах тIабетталу тха промышленносте—цига тIаух хьалхарчул дукхагIа дийша бола къона болхлой. ХьалхагIа болхлой классан мугIараш хьалдузараш керттерча дакъа юрташкара уха кагий нах бар. Царца дукха хулар дешар кIезига ховш бола нах. Машинашца уж болхбе Iомабеш ондда ха яккха езаш хулар. ХIаьта хIанз производстве болхбе тIаухараш ворхI шера е итт шера дийша нах ба, цу тIа а царех дуккха бараш шоай професси Iомаеш шин шера дийша а ба. Цу тайпара, производстве балха воагIа болхло хьалхагIа ихар санна вац. Цунга хьежжа дикагIа лел производство вIаштIехьа йоаккхилга, техникани машиний болх тоабелга, къахьегама овсарал кхы а дукхагIа лакхайоаккхилга.

Г. Шапиро. Йоалаш-йоалаш пачхьалкхе дIаяргья яхача теоре хьакъехьа Хьога хатта безам бар са.

Н. С. Хрущев. Из гIулакх, мадарра аьлча, хIанзехь доладенна да. Советски пачхьалкхе дегIа ме ух пачхьалкхен управленен гIулакхаш хувцалу, цхьайола низагIа хIама дайтара органаш хувцалу. Тха армех дар аьлча, цо дер да арахьарча тIабоагIача тIемах Советски пачхьалкхе лораелга.

Тха судебни органашка хьожаргда вай. СССР-е зуламхой дикка кIезигбеннаб. Тха милицен а судебни органий а гIулакх дукхагIча даькъа хулиганал леладеча нахацеи уголовни зуламашцеи тоссаденна да, хIаьта политически зуламаш хIанз тханцига наггахьа мара нийслуш дац.

Советски Iаьдала духьал шоаш леладаь зуламаш бахьанце укх тIеххьарча шерашка доаггIаш дола таIазар кхьачача наха юкъе дукхагIа бараш Советски Союзе арахьара чутийса агенташ ба. Тха органаша бIарг сийрда кхоабаш лораду адамий хьашташ, Советски пачхаьалкхен хьашташ, хIаьта уж тайпа агенташ туча а боах. Цу гIулакхаца, хоадам беш дола дакъа а лархIа йиш йолаш, Iалаьмате доккха дакъа лоац бахача наха шоаш, тха советски наха.

Оаха лелабер пачхахьалкхенах бола марксистко-ленински хьехам ба, В. И. Ленина «Пачхьалкхеи революции» яхача ший классически балха тIа хьахьекха белгталара наькъаш да. Оаха яха а яьхад, хIанз яха а ях, низагIа хIама дайташ йола пачхахьалкхен органаш йоалаш-йоалаш дIаяла а йолалургья, хIаьта эггара тIехьа дIа а яргья, пачхахьалкхе ше а дIаярг хиларах тарра. Цхьабакъда из цIаьхха хургдолаш хIама дац, коммунистически общество дегIайоагIаш цхьан юкъага кхаьчача, хулаш-хулаш, саббарах хургдолаш хIама да. Геттара доккха гIалат, аьрдехьара чухьадар хургдар, нагахьа санна оаха хIанззе а пачхахьалкхен доал ду органаш мелйоре, аз хьалхxе а аьнначa бесса, керттерча дакъа арахьарча моастагIий зуламех лораду органаш йола низагIа хIама дайта органаш дIайоахаре.

Тха Советски пачхахьалкхено а цун органаша а чIоагIа кхетама болх лелабу советски наха юкъе. Цудухьа я тха пачхахьалкхе низ болаш а. Нагахьа санна озабезам а ца беш, Советски Союзера вахар мадарра Iа зийна дале, Хьона хоаденна хургда общественна духьаларча гIулакхашца, советски наьха машарера къахьегам телхабеча нахаца лоаттабеча къовсама Советски пачхаьалкхено мел доладаь гIулакх наха мел чIоагIа гIодеш чакхдоал. Наьха кхетамцарча капитализмах юхедисаьча гIулакхащца къовсам лелабу оаха. Цхьабакъда, уж тIехьадиса гIулакхаш, цхьаболча нахах дIа ца доалаш, хьагучох, дуккха ха йоаккхаргйолаш да, хIана аьлча царех нах мукъабоахилга дукха ха эшаш а хала а гIулакх да.

Цул совгIа пачхахьалкхе дIаялга дуккхача хьале мехкашта юкъе латтача гIулакхашка хьежжа а хургда. Нагахьа санна дунен мехкашта юкъера гIулакхаш прогрессивни лостамгахьа дегIаахар сийхлойя тIа-тIа кIезигатIа хургба арахьарча тIемах бола кхерам. ХIаьта из хилча Советски Союзан ТIема Низаш кIезиглургда, тха пачхаьалкхен еррига кхыйола органаш а кIезиг а лургья эрга а яргья.

Из да лоаццига аьлча цу дешах ала йишъяр.

Г. Шапиро. Литературани искусствони хьакъехьа Iа даьча къамаьлах лаьца, хатта безам ба са — Советски Союзе литературани искусствани тайптайпара школаш шеръелга вIаштIехьа дий?

Н. С. Хрущев. Эггара хьалха къоастаде деза, «школа» яха термин Iа мишта кхетаю. Гучох, Iа кхетадечох «школа» —из литературани искусствони къаьстта течени я. Фий из течени? Из да—цхьаболча наьха хьашташ йоазонца хьагайтар. Буржуазни журналисташа оалаш да, гой, тханцига США, тханцига Англе, тханцига Франце литератураштеи искусствон болхлоштеи юкъе тайптайпара школаш я. Шунцига, масала, США буржуази я, бакъда цхьан тайпара яц из. Монополистически буржуази а я мелки буржуази а я. Е ювцаргъя вай интеллигенци. Интеллигенцен цхьа дакъа дукхагIа болхлой классаца дувзаденна да, шоаллагIча даькъо йоккхийча монополешта гIулакх ду. ХIара класси цун прослойкеи шоай цхьа къаьстта гIулакхаши теченеши йолаш я. Бакъда, буржуазни общество керттерча шин даькъа екъалуш я: эксплуататораштеи эксплуатируемаштеи.

Тха Советски пачхахьалкхе йола 40 шу да. ХIанзарча советски зIамигача сага спектакле мара ховргдац, малав из капиталист яхар. Дийнахь капиталист цунна малав, ховргдолаш «сурт» хьаде деза, хIана аьлча советски нах капиталистех беталац; цар шоай фабрикашка, заводашка балхаш ду, деррига хьадаьр цар, наьха шоай доалахьа да. Тха мехка, наьха вахар чухь хиннача хувцамаша, советски наьха психологе тIаи, вахар а хулаш йола событеш а царна йовзар тIаи царна юкъерча гIулакхаш тIаи ший лар ютт.

Цудухьа тха литературеи искусствеи цхьаккха кхыйола течени, советски течени йоацар, яц, е хила йиш а яц. Цу теченех оаха кхетаду, къаьстта цхьайолча классийи прослойкайи хьашташ хьагайтар. Иштача течене ший цхьа материальни база я, цудухьа цун йолаш хала бокъо я аьле а оал. Советски Союзе шоайла моастагIал долаш классаш а, классай прослойкаш а яц. Тха мехка я монолитни социалистически общество; тха къахьегамхой мара бац. Цудухьа, советски нахаи литературани искусствони болхлоштеи эшаш дац шоайла юкъе моастагIал леладу теченеш вIашагIйоххар. Тха литератураи искусствон наьха вахарцара хаьда дац, цун вахарцеи хьашташцеи дахаш да.

Шуга оалалургдий, идеологически фронте хьанца лоаттабу оаш къовсам? Коммунизман Iилмахи хьакъалахи саг кхетавара процесс фаьлга тIа ювцача, «аьннар хулча гIажилтаца» юлуш яц. Советски сага культуреи мировоззрении дегIайоалаярна лоаттабеча къовсама процесс я из. Дикача направленес водарашца, буржуазех юхедисарашца, буржуазен влиянеца (гIулакхашца, хьехамашца) къовсам лоаттабу. Из влияни хург хиларал совгI, хиланза ярг йоацаш я, хIана аьлча дунен доккхача даькъа тIа хIанз тIехьа капиталистически пачхьалкхенаш я.

Хьаэца, масала, тхона гонахьа яда американски радиостанцеш. Мел бIеха аьладиташ, дагалувцаш зуламера къамаьлаш доаржаду цу радиостанцеша! Е хьаэца тха мехка а, кхыча социалистически мехкашка а империалисташа чуккхувсаш йола листовкаш.

— Фу хет Хьона — ужжамо йола «теченеш» «признать» (къоабал е) империалисташка шоаш баьхкача бIехача наьха зIамгача тоабана, доазол дехьара шоай бIеха аьладиташи метташи доаржаде бокъо яла деккхарийла да тхо? Е цу, фу а тайпа а доацача, типашта тхой мехка юкъе шоай бIеха «течени» вIашагIйолла бокъо яла еза? Советски наха ловргдац из! Цар цхьаннена бокъо лургьяц шоай халкъа Iаьдал Iаьржде, наха а мехка а метташ детта.

Цхьаболча буржуазни журналисташа цкъаза оал, литературереи искусствереи партийность—из цхьа, низагI леладу хIама да аьле. Ший нах безаш волча советски писатела, шоай наха боккха пайда бе безам хилар—из масса хана цунца хиланза дартдоацаш да. Цу хьакъехьа шоаш а дика оал тха писателашеи искусствон болхлошеи. Партийность цхьаннена а гибоаллаш мухь бац, нагахь санна из тешаш волча уйлашкара йоагIаш яле. Со парте вола шовзткъа шу дIадаьннад, цIаккха а бехк баь хиннавац со, партен член хиларга хьажжа партен программои уставои тIадожадеча декхараша бала баьбац сона. ХIана? ХIана аьлча из со идеологи, аз партийни декхараш а де дезараш а кхетаделга да. Цудухьа сона, масса партен члена санна партийни декхараш кхоачашдара инициативеи лоIами, хулаш дола хIамаш кхетадари, цунца, партена а наха а тIулакх дара декхараш кхетадари цхьанна хIаманца дийхка дац.

Фий культура, фий газеташ, журналаш, еррига печать? Наьха вахар гойтараш да уж. Писатель, нагахь санна из халкъа гIулакх деш вале, халкъаца вахаш а цун Iу а вале, цун творчества чу вIашагIкхет халкъа хьашташи, коммунистически партен хьашташи, цун ший хьашташи. Коммунистически парти — из авангард, наьха хьалхара дакъа да, партен наьха хьашташ мара кхыдола хьашташ дац. Массанел дезагIа лоархI партес наьха хьашташ, цун вахар лакхдар, социалистически общество дегIайоалаяр а цун болам коммунизмага дIакхоачабар а вIаштIехьа даккхар. Цудухьа цхьоагIо хинна дIаэттад тха наьха а партен а хьашташ, общество дIаккхувлача авангарда санна. Партен нийсса нах кхетабе новкъостал дарца, тха партес пайда эцаш дола хьалхалени прогрессивнии идеяш наьха кхетама чудувшадарца боккхача лоархIамера деккхараш дIахьу литературо. Хозахета алац тханцига писателех адамий синой инженераш.

Г. Шапиро. Искусствонна а доагIий из?

Н. С. Хрущев. Творчествон массадолча тайпашта доагIа. Тхой литератураннеи искусствоннеи юкъера дика мел дар оаха мога а дергда хьал а лоацаргда. Дукха ха йоацаш тханцига арадаьлар ший тайпаникъ болаш дола писатела Дудинцева книжка. Из книжка бахьан долаш дикка критика йир цунна, хьисап долаш а лоархIам болаш а цхьайола оагIонаш цун йоллашехьа а. Оаха лоархI, из нийсве а веза хила тарлуш долча гIалатташта кхыбараш сома баха а беза, аьнна. Со тешаш ва, капиталистически дунено из хоаста а вергвоацаш, цунна сердаргдолаш дола книжка Дудинцевс тIехьагIа яздерг хиларах.

Г. Шапиро. Дукха ха йоацаш хиннача Лакхехьарча Совета заседане Iайха доклад еш Iа аьлар, хIамаш хьаяра гIулакха Советски Союз гаргарча 15 шера Американ ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьа а кхувргья хьалха а яргья, аьнна. ХIаьта тIаккха Iа цифраш йоалийир эггара кертерчо — езача индустрес — хьаергйолчар. Советски халкъан материальни вахара хьал тоадара а доагIаш долий из?

Н. С. Хрущев. ДоагIа. Шеко яц.

Г. Шапиро. Долче, 15 шу даьлча Советски Союзе а хургба-кх хIаьта США боллаш бола боарам?

Н. С. Хрущев. Кхачан продукташ хьаярга диллача дукха хьалхагIа а хургба из. Фу ба вахара боарам, сенах хьахулаш ба из? Из хьахул эшаш мел долча материальнии духовнии хIамашца сага кхоачамбарца. Эггара хьалхагIа хьаэцаргда вай сага эшаш болча кхачанца кхоачам белга. ХIанз советски наха эшаш йолча маькхаца, овощашца бизза кхоачам хинна баьннаб. Советски наха эшаш долча даьттаца, дулхаца, шурийца гаргарча шерашка бизза кхоачамбарна де йиш мелъяр ду.

Оаха хIанзе а дикка айдаьд советски наьха вахара хьал. Цхьабакъда, тхо кхет, бахархой сага сих хьаеш йола продукци Американ ВIашагIкхийттача Штаташкарчул Советски Союзе кIезигагIа хьаелгах. ХIаьта а уж продукташ яарга диллача США-неи СССР-аи юкъера юкъ кIезигатIа я, хьаярга диллача йолчул, хIана аьлча США-с дукха продукци кхыча мехкашка йохк. Хьаяри яари — уж тайп-тайпара кхетаде дезаш да. Колхозникашеи юрта боахаман болхлошеи шоашта хьалхашка декхар оттадаьд, бахархой сага сих шура, даьтта, дулх хьадарга диллача гаргарча шерашка США-на тIехьакхе. Юача продуктай керттера тайпаш да уж.

Г. Шапиро. Iа яхар кхачан хьакъеха да, хIаьта наха эшача кхыча хIамай гIулакх миштад?

Н. С. Хрущев. Юххьонца кхачан хьакъехьа ях аз, хIана аьлча тха, эрсий, да цхьа кица: сьаьнашца хоза дац цIа, пирогашца хоза да! оалаш.

ХIанз чуIеча цIеной гIулакхах аргда. Хьона ховш хила мег, дукха ха йоацаш партеси Советски правительствоси тIаийцача соцамий хьакъехьа: 10—12 шера чухь халкъана чуIеча цIеной кхоачамбе декхар оттадаьд. Тхо гIерт хIара дезал квартираца, цIенца а доацаш, квартираца, Iалашбе. Еррига квартираш мел дика хургья оалалургдац сога. 10—12 шера чухь хьалъяь еррига квартираш берригача наха кхоачам билла масса хIаманца паргIато йолаш ца хила а мег. Бакъда, цу гIулакха кIеззига дукхагIа ха езаргья. Цхьабакъда фуннагIа-моллагIа дале а, чуIеча цIеной кхоачам ца хилар оаха дIа а доаккхаргда городашкеи юрташкеи чуIеча цIеной гIулакха сага вахара эшаш дола ларттIа адамий хьисапера хьалаш а хулийтаргда. Из декхар юрташка дуккха хьалхагIа кхоачаш хила а мег.

Советски нах дом отдыхе, санаторешка ахийтара гIулакха моллагIча капиталистически мехкашца къовсалургда тхо. Социализман мехкашкахьа санна, цхьаннахьа а яц къахьегамохша салаIара йоакхо. Е, масала, хьаэцаргда вай бахархошта лорий дарба делга. Тхогахьа берригача гражданашта лорий гIулакх а дарба а больницашка мах боацаш делга оттадаьд. ХIаьта бахархошта лорий гIулакх лоаттаделга тхогахьа массахана тоалуш дIагIоргдолаш а да.

Г. Шапиро. ХIаьта образоване гIулакх мишта латт?

Н. С. Хрущев. Оаха дукха специалисташ кийчбу. Советски Iаьдал латтача шерашка лакхера образовани ялара гIулакха оаха доккхий толамаш даьхад яхаш корзагIбаьнна ба хIанз США. ХIанз оаха а ца кхайкадеш американцаша шоаш кхайкаду цу гIулакха оаха даьха тха толамаш. Лакхера технически общии образовани йоаккхаш бола кагирхой тхогахьа дукхагIа болга бакъда, капиталистически мехкашкарчул. Цхьабола специалисташ, масала, юристаш, совнагIа арахецар холуш дар тхогахь. Оаха керттера низ тIабербзабаьб точни Iилмай специалисташ кийчбарна: механика, математика, химия, физика. Специалисташ кийчбара гIулакха тхой мехко хьалхара моттиг чIоаггIа хьалаьцай мотт сона. Специалисташ кийчбелга тхогахьа дIахо а тоалуши эргадоалаши дIагIоргда.

Г. Шапиро. Доазол дехьарча коммунистически партей кулгалхой Октябрьски революцен шовзткъа шу дизар дездеш Москве хиларо мехкашта юкъе керда Коминтерна е Коминформ санна йола керда коммунистически организаци йилла мегаш хилара хьакъехьа хабараш гIовттадаьд. Бакъдий из?

Н. С. Хрущев. ХIанз укх сахьате из санна йола организаци йилланза яргьяц, аьнна хетац тхона. Коммунистически интернационало ший исторически бакъахьара декхар кхоачашдаьд. Коминформо а иштта ший гIулакх даьд. Коммунистически болхлойи партеш хIанз чIоагIа чIоагIъеннай, хIаьта коммунистически боламана кулгалдергдолаш йола центр эшаш а яц. Коммунистически боламан кулгалдеш болча деятелаша юкъ-юкъе совещенеш ярахи уж вIашагIбеттабаларахи лаьца аьлча, уж санна йола формаш эшац яхац оаха, царех пайда боал.

Г. Шапиро. Ерригача коммунистически партей деятелаш вIашагIбеттабалар дий Iа яхар?

Н. С. Хрущев. Эггара хьалхагIа аз яхар социалистически мехкашкарча коммунистический болхлойи партей деятелаш юкъ-юкъе вIашагIбеттабалар да. Тхой мехкий экономика дегIайоагIилга вIаший дага а дувлаш нийсде дезаш, ха дIа ме йода сихагIа дегIа боагIаргболаши низ дукхагIа хургболаши болча боахаман цхьадолча доакъошта кооперировать дара хьакъехьа йоакхо е езаш да тхо. Кхеталуш да тхой политически болх а оаха вIаший дага а дувлаш нийсбе безаш хилар.

(ДIахододар 2-ча оагIон тIа да).

Юнайтед Пресс яхача американски агентсвон корреспондентаца Генри Шапироца

Н. С. Хрущевс даь къамаьл

(ДІахододар. Хьалхарчунга 1-ча оагІотІа хьажа)

Г. Шапиро. МалагІа дикагІа лоархІ Іа — дерригача социалистически мехкий викалаш цхьана вІашагІбеттабалар лоархІ Іа, е шишша вІашагІбеттабалар лоархІ Іа?

Н. С. Хрущев. Оаха из а вож а эшаш лоархІ — вежарал долча мехкий ерригача коммунистическии болхлойи партей викалаш вІашагІкхетар а шишша вІашагІбеттабалар а.

Къилбаседан — атлантически блока доакъашхой а ма гуллой! ТІема планаш кийчъяь а цаІеш, болхлой боламана духьаларча, къамаш мукъадахара боламана духьаларча къовсама планаш а кийчъеш кІезиг-дукха политически гІулакх долаш йола организаци НАТО хилар а бакъ ма дий. Цу гІулакха капиталистий гІончаш ба аьттехьара социалисташ. Хьажал «социалистага» Спаакага — из бокъонца йола ганз ма йий капиталисташта — дІа а оттаваь социалиста багах йоккхий монополеш хестаелгеи цар хьаштий га доахилгеи! Кхы аьттув болашагІа фу хургда империалисташта! Мадарра аьлча, НАТО — из йоккхача монополей политика дІакхухьаш вола «социалист» а ва цун секретарь.

ВІашагІкхетара, ший организацеш яхкара бокъо ший мара яц аьнна хет буржуазена. Цхьабакъда нагахьа санна болхлой классо ший организацеш йохкаш хилча, нагахьа санна коммунистически болхлойи партеша шоай викалаш моллагІача совещане бохийташ хилча—тІаккха уж, голий шоана, тийшаболх вІашагІболларгаш хул туллуш латта. Бац, господаш, уж туллураш низболча болхлой классан викалаш ба, низболча коммунистически болама викалаш ба.

Г. Шапиро. Коммунистически низаш вІашагІкхетара гІулакхаш дий Іа дувцар?

Н. С Хрущев. Хаьдда да, тхо марксизман - ленизман позицешта тІехьа латт, «Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!» аьнна Марксеи Энгельсеи кхайкадаь лозунг деза васкет а лерхІ оаха. Дерригача мехкашкарча болхлой классо ший низаш вІашагІтохарцеи цар цхьа барт барцеи йолча торонца мара болхлой классана чехкагІа ше мукъа яккха а могаргдац. Болхлоша из кхета а даьд.

Г. Шапиро. ТІаккха мехкашта юкъе идеологически тІом латташ хилча, мехкаш машарца доахалургдий?

Н. С. Хрущев. Іа хеттий из хила тарлургдий яхаш? Тарлургда. Сона хетаргахь, из тайпа хоттар доатІаш а дац, хІана аьлча, вахаро ше лу цунна жоп. Болхлой классан марксистски-ленински идеологеси буржуазни идеологеси шоайла вІаший къовсам лоаттабу цхьа шу хинна Іац, дуккха а ха я, духьал цхьан пачхаьалкхен чухь латта а Іац из къовсам. ХІаьта а социалистическии капиталистически мехкаш дахаш да.

Г. Шапиро. Капиталистически мехкаша Советски Союзаца цхьана Гитлера духьал тІом бир.

Н. С. Хрущев. Бакъда, цхьана тІом бир, хьашташ цаІаш хилар бахьан долаш.

Хьашташ хул классови хьашташ — буржуазени болхлой классани хьашташ, къамий хьашташ а хул иштта империалистически пачхаьалкхенашта юкъера кхы къовсамаш а хул. Дунен тІа шоллагІа тІом эттача хана, юкъарча моастагІчоа — гитлеровски агрессивни Германена духьал къовсам лоаттабе Советски Союзах капиталистически мехкаш хьаккетанза ца доалаш гІулакх эттар.

Г. Шапиро. Хьона хетачох, Советски Союзаца доттагІал долча мехкий цхьа барт-цхьоагІо хилар эш-кх хІанз?

Н. С. Хрущев. Социалистически мехкий хьашташа даиман дІадех шоай низаш бартцхьоагІо йолаш шоайла кхотаденна а вІашагІкхийтта а хилар, къаьстта хІанз малхбузерчa мехкий агрессивни политикан активизаци йолаеннача хана. Малхбузерча мехкаша, эггара хьалха США-с а йохкаш, вІашагІъехкай дукха капиталистически мехкаш юкъе долаш йола НАТО, Богдадски пакт, СЕАТО.

Г. Шапиро. Іа аьлар капиталистически мехкашта юкъерча къовсамех. ХІанз долаш дий теш уж тайпа къовсамаш?

Н. С. Хрущев. Бакъда, долаш да, ца хулаш диса йиш а яц. Капитализман гІулакх иштта да. Капиталистически мехкашта юкъера къовсамаш долаш хилар харцде йиш ца хиларал совгІа, уж къовсамаш ирлург хилар бакъда. Аз дувцаргдац хьона Азен а Африкан а тайп-тайпарча районашка «доал де гІерташ» вІаший лоаттабеча къовсама тІехьа США-неи, Англенеи, Францeнеи юкъерча къовсамех. Малхбузен Германен, Японен экономика чІоагІа дегІайоагІа, хІанз цо сатем боабу английски монополистий. Тамаш я-кх Малхбузен Германи хьалхарча позицеш тІа ялар США монополешта дезаш дале, хІана аьлча, Малхбузен Германен монополисташ шоашта рынкаш лаха езаш ба, хІаьта рынкаш хІанз, дукхагІа долча даькъе, американски монополисташа дІалийца я. Из да, Малхбузен Германен монополисташ американски монополешкара позицеш хьаяха езаш хилар. Укхаза гІулакх безамца къастаргдац. Ма дукха кхы а дувца йиш яр Хьона уж тайпа «къовсамий» шодамаш». Духхьал коммунизмах кхераро, шоай кортамукъали шоай лоІамах хилари бахьан къувсача халкъий боламах кхераро, цхьадолча даькъе капиталисташта юкъера къовсамаш юхатеІаду, герзаца уж латар юхадетт.

Г. Шапиро. ТІемал хьалха хулача гІулакхий белгалонаш йий хІанз, Хьона хетачох?

Н. С. Хрущев. Са хьаькъалах, хІанз тІемал хьалха хула гІулакхаш долаш дац.

Г. Шапиро. Из тайпа хьал ца оттар духхьал капиталистий мехкашта юкъе да е массанешта юкъе а да?

Н. С. Хрущев. Духхьал капиталистически мехкашта юкъе хинна ца Іеш, дерригача капиталистически а социалистически а мехкашта юкъе а да. Империалисташа бахьан доацаш хьею тІема психоз, къаьстта из де тІерт г-н Даллес. «ТІом хилара доазона гаргга» яха цун политика из масса хана тІема психоз хьеяра политика я, хІаьта а йизза кхоачаш юлац цунна из, хІата аьлча, хІанз низаш селлара цхьатарра да, г-н Даллес ше а вахьац цу доазонал тІех вала.

Г. Шапиро. Машара перспективаш хІанз укх гаргарча хача во йоацаш лерхІий Іа?

Н. С. Хрущев. Я а я-кх уж иштта. Нагахь санна дунен шоллагІа тІом хила гарга гІертача хана этта хинна хьал вай техкача, тІаккха вайна бІарга гургда, цу хана гитлеровски Германи тІема йизза кийчъенна хинна хилар. Германеси, Италеси, Японеси антикоминтерновски пакт аьнна цІи йоакххаш хиннар вІашагІъеллар. Берлин—Рим—Токио яха соа хьайир. Бакъда, цу тайпара йола «соанаш» хІанз а дукха я, цхьабакъда хІанз тхьовра хинна Германи яц, хІанз тайп-тайпара лоаттам бола германски ши пачхаьалкхе я. Франци а тхьовра хиннар яц хІанз, цига чІоагІа низ бола болхлой болам ба. Итали—из а яц тхьовра хиннар, машар бахьан лоаттабеча къовсама позицешка латта лоархІам боллаш дола низаш дегІадаьхкад цига. ЦІенхаштта хувцаденнад Европера а Азера а дерригa хьал. Нагахь санна хьалха Советски Союз цаІ йола социалистически пачхаьалкхе хиннаяле, хІанз дунен социалистически система я.

Цул совгІа, 1941 шера хиннар а йоацаш, Советски Союз кхыяр а хинна дІаэттай. Цун экономика, цун культура, цун техника а Іилма а чІоагІа лакхденнад,. американски Іилма а техника а дегІадара Советски Союз тІехьакхелургъяц яхаш массаза а дийца Америка, хІанз со Іилма дегІадара хьакъехь Советски Союза тІехьакхе ши шу дехкаш я, хІаьта цхьаболча американски деятелаша цу тІулакха итт шу деза яхаш дувц, уж белгал дахар тхона дика тоам беш да. ТІехьакхера тІагІолла оаха къовсаргдац, хьаштдале шин шера а, хьаштдале итт шера а тІехьакхе, тхо а хайша Іергдац.

Хьажал хІанз, Азе а Африке а, кортамукъали шоай лоІамах хилари бахьан къовсам лоаттабеча дерригача мехкашка, малагІа хувцамаш хул. Цига дерригa кІеж йоахаш хьайнад, колонизаторий доала кІалхара мукъадувл адамаш, адамаш санна, кортамукъа баха гІерт уж. Фу кхьчар Англега ше Египете хьовзаьча авантюрах? ХІама кхачанзар! ХІанз США-н империалисташ Юхерча а Юкъерча а Малхбоале английски французски империалистий моттиг дІалаца гІерт, цхьабакъда цар из чакхдаргдац. Туркий мохк Сирех лотабе дагахь Даллеса вІашагІъелла авантюра тІема планаца латт. Цхьабакъда Даллес хІанз а тІехьа ший планаш юташ вац, Сирен чура правительство хувцаргйолеи Американ ВІашагІкхийттача Штатий монополисташа яххар дергдола правительство цига оттаергйолеи нах лехаш ва из.

Хьажал Индега, Бирмага, Индонезега. Машар бахьан лоаттабеча къовсаман чухь чІоагІа а низ болаш а да цар дош.

Мадарра аьлча капиталистически социалистически шин полюса тІа нийсденна низаш лаьрхІача, хьанна могаргда хІанз укх сахьата тІом бе? Цу гІулакха эггара тІех бола низ — малхбузера немций ба. Цхьабакъда Малхбузерча Германера немций шоаш-м тІом бе безам болаш бац, уж бизаб, дунен шоллагІча тІемах хинна кхайкораш хІанз а дІа яьннаяц царех. Шоашта енна урок, хІанз а йицъяланза ба уж. Нагахь санна США-н политикана тІехьа бола милитаристаш ца лаьрхІача, е кагий нах а е боккхий нах а тІом хьашт долаш бац. Немецки милитаристаша кхетаду, нагахь санна цар хІанз укх сахьате тІом болабой, Малхбузерча Германера тІема лоархІам бола базаш йохае массехк сахьат мара ца эшаш хилар.

Иштта да хІанз латта гІулакхаш. Цудухьа тхона хет эггара чІоагІагІа тІом хьоабе гІертараш а кхетабе тарлургда аьнна. Мелла чІоагІа уж тІом бе гІерташ бале а, уж юхатоха а молха корадоагІаргда.

Тха партен XX-ча съездо хьахьекхар, социалистически нейтральни мехкий низашта а, кхыметтел США-ни малхбузерча кхыча мехкийи прогрессивни низашта а, нагахь санна вай нийса политика лелайой, хургбоацаш тІом дІабаккха могаргдола хьал этта хилар. Оаха лерхІ, Египете агресси юхатохар а Сирена духьал бекийчбаьча тІемах американцаш юхатохар а — XX-ча съезда соцамаш нийса хилар дизза бакъдеш дола гІулакх. Из дац, тІом хила йиш яц яхилга, аз хьалхегІа а аьлар—эгІаваьча сага тешал отта йиш яц аьнна. Бакъда низаш вІаший нийсдалар иштта да, тІом болабалехь хьалхагІа милитаристаши монополисташи уйла е декхарийла ба, дикка уйла е а еза цар. Нагахь санна тІом болалой, хІаьта из бола бергба духхьал цхьан капиталистически мехкаша, хІана аьлча, цхьаккха а социалистически пачхаьалкхе тІом хьашт долаш яц, тхо тешаш да цу тІема тІа капитализм йоахаерг хиларах, капиталистически дунено тІаоттабаь бола адамаша токха юххера бала из хург хиларах. ХІана аьлча, капитализм, кхы хург а йоацаш, цо дІайоаккхарг йоландаь.

Г. Шапиро. Хьона хетаргахьа, атомнии водороднии тІом хилча дунен цхьадола дакъа юхедусаргда?

Н. С. Хрущев. Бакъда. Дукха венаш хургда, адамашта дукха хІамаш бІаргагургда, цхьабакъда саг лаьттан букъ тІара хаьдда дІа а варгвац, общество яхаргъя, дегІа а ухаргъя.

Г. Шапиро. Из вайна хац, хиннамичаб хІанзалца из тайпа тІом.

Н. С. Хрущев. Хинна боацаш дика а да, вІалла хила а ма хилба из.

Г. Шапиро. Дукха ха йоацаш дийцар Іа капиталистически социалистически мехкий викалий совещанех. Хьона хетаргахьа, вІаштІехьадала йиш йолаш тІулакх дий из?

Н. С. Хрущев. Сона хетаргахьа, гаргарча хана из тайпа вІашагІкхетар хуле тамаш я. Хатта йиш я, докладаца из гІулакх дийца а дийца, гаргарча хана вІашагІкхетар ца хила мег хІана ях аз хІанз, аьнна. Оаха лоархІ, совещани йинза яргъяц аьнна. Цу гІулакха духьал дукхагІа мел латт, иштта дола вІашагІкхетар (оаха дувцар чай мелеи безаме къамаьлаш деи вІашагІкхетар дац) тІехьа мел доах, машара гІулакха вогІа да. ВІашагІкхетар да — бокъонца долаш дола гІулакхаш теркал а даь, оагІонаш доаггІача бесса барта дахар, хІаьта барта даха а йиш яц низашта юкъера доллаш дола гІулакхаш бакъдаь, тІа ца эце, вешта аьлча, социалистически капиталистически мехкаш долга бакъ ца дойя, кхыча мехка чухьарча гІулакхашта юкъе ца гІерте мара. Социализма мехкаш гранит санна чІоагІа да. Оаха юстарайоах, германски дош малхбузен мехкашта деззача тайпара е Даллеса яххача бесса, малхбоален-европейски дош дувцар санна йола предложенеш. Из тайпа дош доацаш да. Шоай социальни лоаттамаш дола мехкаш да, хІаьта дерригача мехкашта юкъера гІулакхаш Китаяси Индеси вІашагІ а ехка Бандунгски конференце кхайкаяь хиннача мехкаш машарца дахарах йолча пхе принципца лелаш а хила деза.

Нагахьа санна из гІулакх бакъдаь ца хуле, вІашагІкхетар пайда боацаш да, хІана аьлча, вІашагІкхийттача хана «мах къувса» йиш яц, хІаьта хетаргахьа, цунах хІама а хургдац.

Г. Шапиро. ХІаьта йиш ецарий уж дешаш дипломатически наькъаца е ООН-ца къоастаде?

Н. С. Хрущев. ВІашагІкхийттача Къамий Организаце а къоастаду оаха цхьадола дешаш. Американски суде цхьа положени я: вІаши духьал латтача оагІоний бокъо яц шоай декхар доаллача нахах тешаш бе. Нагахьа санна из порядок ООН-е яларе, ВІашагІкхийттача Къамий Организацес ший декхар дикагІа кхоачашдергдар. Тхона ховш да, ООН-е цхьайолча делегацеша США-на тІеххьа кулгаш хьалхьувкхалга. Цул тІехьагІа тха делегаци йолча а баьхке, бехказабувл, советски предложенеш нийса йолга шоашта ховшшехь а, шоаш цунна духьал хиларах—фу дергда оаха, американски кредитий кара ма дий тхо, яха маІан долаш. США декхар доаллаш долча дукхача мехкий — ООН-а члений йиш йий шоай лоІамах дешаш къоастаде!

Бакъдар аьлча, кІезига дукха пайдане гІулакхаш-м леладу ООН-а, цудухьа ВІашагІкхийттача Къамий Организацена юкъе а да тхо, цхьабакъда, цу оатхало ший болх боаггІача бесса дІа-м хьац. Из теркалде деза.

ХІанз США ший предложенеш ООН-ах дІа а хьоарчаяь, герз дІадаккхара проблема Подкомитето малхбузен мехкий предложенеша яххача бесса къоастаяр дезаш я, вешта аьлча, США-неи малхбузен мехкаштеи пайдане долчча бесса из гІулакх къоастадар Советски Союзах хьахьоарчадар дезаш я. Цхьабакъда сов лоаца-м кхетаду цар из дош. Оаха-м йиш хулийтаргъя США тхоаш доацаш, Подкомитете переговораш дІаяхьа. Оаха из дІакхайка а даьд, хІаьта из тха хоадам боллаш дола дош а да.

Г. Шапиро. Оаш санна предложени йир ООН-а членаш дола дерригa мехкаш Комиссена юкъе хилийтара хьакъехьа. 82 мехкаца массанеца а барта ваха йиш йий?

Н. С. Хрущев. Масса пачхаьалкхений хьашт да машар лорабара — йоккхийчар а зІамигачар а.

Г. Шапиро. ХІаьта зІамигача мехкага герз мичад.

Н. С. Хрущев. ЗІамигача мехка халкъаш а шоай бокъо йолаш да. Нагахьа санна йоккхийча пачхаьалкхенашта юкъе тІом хьойя, зІамигачарех а ца латаш хуртбац из.

Г. Шапиро. Дешаш къоастаде реальни низ мичаб цар.

Н. С. Хрущев. Моральни низ-ІоаткъаМ бе йиш я цар.

Г. Шапиро. ЗІамигача пачхаьалкхенашца дІадаккха йиш йий хІаьта, Советски Союзаи, Англенеи кхыйолча йоккхийча пачхаьалкхенаштеи юкъе барт а ца беш?

Н. С. Хрущев. Бакъда, йиш яц, тхона-м хов из. Цхьабакъда ООН-а членаш йолча еррига пачхаьалкхенех Комисси вІашагІйоллара хьакъехьа йолча тха предложенеша лоархІам бу переговорий кхыйолча формай а методий а — шин оагІон юкъе, кхаь оагІон юкъе и. кх. дІ. а. ХІана даьлар тхо Подкомитета юкъера дІа? Цигача цаІ Советски Союз яр, вож йиъ пачхаьалкхе — НАТО-н членаш яр. Тхо хилар Подкомитете кхаь шера, хІаьта дерригa дайза а дайзар, ла а лайр. Советски Союза тІаийюра США-н, Англен, Францен дуккха а предложенеш, цхьабакъда Советски Союзо из ай ма динге а — американцаши, англичанаши, французаши цу саххьате хоарцо а еш, шоай предложенеш тІаэца туташ хилацар. Барте дахара духьа оаха тхой оагІонтахьара доаггІар дир. Дерригa а фуд аьлча, США-н герз дІадаккха безам боацилга да, нагахьа санна цар безам бале, общественность Іеха а сенна ергья оаха, хІаьта пайдане переговораш ю яха куц а сенна увттадергда оаха. Тхона гучадаьлар, малхбузен пачхаьалкхенаш къайлагІа еча переговоращца шоай герз кийчдар ложкъа а даь, герз кийчдар совгІдаккхара духьеи, хІаьта дуне шийлача тІема хьалашца лоаттадара духьеи ха тІехьаяха гІерташ йолга. Оаха лоархІ, Советски Союзо Подкомитета балхаца дакъа ца лацар дикагІа да аьнна, тІаккха дунен общественноста ховргда фу мах ба Подкомитета болх, хІаьта цар капиталистически мехкий правительствошта низ-Іоакъам а бергба. Халкъий хьаштий теркам бе безаргба пачхаьалкхений, барта яхкар лаха а дезаргда. Советски Союзах долчох, из масса хана а кийча я герз дІадаккхара хьакъехьа корта а болаш барта яха.

Г. Шапиро. Хьона хетачох, гаргарча хана герз дІадаккхара перспектива яц?

Н. С. Хрущев. Фуй из гаргара ха яхар — сона-м хац, хаьдда доацаш дош да из. Тхо кийча да моллагІча хана доаггІача бесса барта даха, нагахьа санна кхыча оагІоно из тайпа гІулакх гучадоаккхе.

Г. Шапиро. Уйлаш вІаши гаргаяхар гуча мичадаьннад?

Н. С. Хрущев. Оаха тхой дагардар хаьдда дІахайтад, хІаьта из массанена довзаш а да. ХІанз гІулакх малхбузен пачхаьалкхенашка хьежаш да.

Г. Шапиро. Фу хет Хьона Советски Союзаи ВІашагІкхийттача Штаташтеи юкъе шин оагІонна юкъе еча тайпара переговораш ярах?

Н. С. Хрущев. Оаха дІакхайкадаьдар из дош, бакъда тха предложени юхамачча хьа йоах. ВІашагІкхийттача Штатий цхьабола деятелаш кхер, нагахьа санна вай мехкашта юкъера гІулакхаш тоалойя, мехкашта юкъера гІулакхаш кхохкадалар меллургхиларах. Оаха лархІац, нагахьа санна СССР-и США-и барта йоагІе, из гІулакх кхыча мехкашта зене хургда аьнна. А, тхона деза США-цара гІулакхаш вай мехкаша кхыча мехкашца леладу гІулакхаш толха а ца деш, тоаде.

Герз дІадаккхар вІаштІехьадала йиш яц, ши пачхаьалкхе, Советски Союзи США-и санна эггара низболашагІа йола пачхаьалкхенаш а барта ярал совгІ, герз дІадаккхара идея ерригача пачхаьалкхенаша а хьал ца лоаце. Нагахьа санна дерригача адамашта дезаш дола герз дІадаккхар вай мехкаша доладоре, из хургбар герз дІадаккхара хаьдда бола гІа. Бакъда монополей хьашташ лорадеш долча США-н кулгалдеча гІозарий безам бац хІанзехь из де, хІана аьлча, монополисташта дезар герз кийчдар да. Цхьабакъда американски халкъана безац тІом, цунах кхер из. ХІаьта сона хетаргахьа, кхера дезаш а кхер, хІана аьлча, хІанзарча ханара тІом — унзара тІом ба, амма США шоай хана денз, граждански тІоми хІаьта Мексикаца хинна лоадам боацаш бола тІоми ца лаьрхІача, тІом фуй ховш а яц.

Нагахьа санна тІом юха ца тохе, американцашта бовзаргба адамашта бовзанза хинна эггара зенегІа бола тІом, из боаржалургба Европеи Азеи санна чІоагІа низ болаш США-н территоре а.

США-н цхьаболча деятелаша кхерам теос Советски Союза, тха мехка гоннахьа тІема базаш яхкай,. яхаш. Из бакъда, яхкай. Цхьабакъда ха-м деза хІанзарча ханарча технико подводни лодкашцеи баллистически ракеташцеи США-н нах бахаш мел йола центраш йохае, Американ ВІашагІкхийттача Штатий порташ мехках хьа а къоастаяь каралаца вІаштІехьадоалийтилга. ХІанзарча хана дегІаенача тайпара дегІаена тІема техника хиларах США-х масса мехкех санна герз латаргда.

Цул совгІ, теркам бе беза, европейски азиатски мехкашка халкъий болам шерлург хилара НАТО-на духьал а, шой мехкий территоре йолча тІема базашта духьал а. США гІерт кхыча мехкий территорешкара шой базаш лорае, царех Американ ВІашагІкхийттача Штатий гаьннара форпосташ а лоархІаш. Цхьабакъда уж тІема базаш эрий-аренашка мичай кхы, эггара листагІа нах баха районаш ма йий уж-м. Фуй уж базаш яхараш? Уж я Англен, Францен, Малхбузен Германен, Норвеген, Данен, Итален, Испанен, Турцен кхыдолча мехкий территореш. Уж базаш юхе я тхона Советски Союзахи кхыдолча социалистически мехкехи латара, цхьабакъда тхона юхе я уж юха жоп дала а. ЛархІа деза Малхбузен Германен немцашеи, французашеи, итальянцашеи, англичанашеи, туркашеи, испанцашеи, датчанашеи кхычари юххера а кхетадергдолга, нагахьа санна американски империалисташа Советски Союза а кхыдолча машар безача мехкашта а духьал цар территорен тІара тІом хьоабойя, Советски Союзо юха жоп лургдолга. Халкъаша из кхета а дергда, хІаьта шоай оаз ай а дергъя.

Г. Шапиро. Ракетни герзаш хьадар дегІадарца тІема базай лоархІам бой-хьогІ?

Н. С. Хрущев. Бовш хилара шеко яц. Бомбардировщикаш зенитни тІемца, артиллереца е ракетни зенитни тІемца юхатоха йиш яр ший хана, хІанз, баллистически ракета цхьаккха хІаманца а юха оза йиш йолаш яц.

Оаш аргда, Советски Союза хургдеци зе? Бакъда тхона а хургда доккха зе-м. ХІаьта а, дІахьажал шо тха аренашка а, Германегеи, Францегеи, Англегеи а. ТІема говзанч хила а, тІема саг хила а везац царна юкъера йоккхий эргалонаш бІаргайов.

Г. Шапиро. Американ а я йоккхий аренаш.

Н. С. Хрущев. Сел ужжамораш яц уж, цу тІа а, США городаш — Нью-Йорк а, Чикаго а, Сан-Франциско а, кхыраш а йоккха промышленность чугулъенна хилар лоархІаш хила деза. Тха промышленность дукхагІа дІа-юха йийкъа (вІаший гаьна уллаш) я. Цул совгІа, промышленноста доалдар оаха кхыча тайпара оттадаро а Іалашду моттигашкара дикагІа цунна доалде йиш хилар. Иштта цо а дикагІа тоаду тха тІема гІулакха хьал.

Г. Шапиро. Керттера декхар иза-м дацар промышленностана доалдар хувцар.

Н. С. Хрущев. Из керттера декхар-м дацар хІаьта а, цунца цхьан наькъацареи боккхача лоархІамеи дар из.

Г. Шапиро. США-га континенташта юкъера баллистически ракеташ яц моттий шоана?

Н. С. Хрущев. ХІанзарчоа тийша ва со. Нагахьа санна США-га цу тайпара ракета хилча оаха хийццача бесса говзалца хьая Лаьттан спутник хийца хургъяр цар. Оаха хийца спутник континенташта юкъерча боллистически ракета кІийленца ма хийцайий. США 11 килограмм хулаш йола спутник хеца лерхІаш я. Баллистически ракета я из? Цу тІа а, ховш а дац из спутник США-с маца хецаргъя. Оаха хийцараш, хьалхара яр 83,6 килограмм хулаши, шоллагІа яр, пайдана дола дозал 508 килограмм хулаши я, нагахьа, эшаш хилча из спутника дозал шолха а доаккхалургда тхога.

Г. Шапиро. Касттача хана керда спутник хеца уйла йолаш дий шо?

Н. С. Хрущев. ХІанзарчоа. динза даргдоацаш дац из. ХьалхагІа хийца ши спутник дІахецаро Іилманна енна говзалаш Іомае еза.

Г. Шапиро. ХІанз дувцаш дуккха хабараш да, гІетта Бетта тІа вахара хьакъехь.

Н. С. Хрущев. Оаха лехац Бетта тІа даха ховша моттиг, тхона укхаза а во яц. ХІаьта а, ала деззача бесса аьлча говзалца хьаяь спутникаш СССР-о дІахецар планеташта юкъе гІетта вахарга бодача наькъ тІа, боккха баькхха гІа ба.

Г. Шапиро. Бокъо ех аз, юха а ракеташка верза. Континенташта юкъерчарел совгІа, йолаш я базашкара дІачухеца йиш йолаш баллистически ракеташ.

Н. С. Хрущев. Иштта ракеташ США-та йолаш я, бакъда, континенташта юкъера яраш яц уж. Континенташта юкъера ракета тхона — даь йисте даьнна хІама да. Нагахь санна эшарг хуле, тхона кхы а дІахеца йиш я говзалца хьаяь спутникаш, мел еза а хецаргъя оаха, хІана аьлча, цу гІулакха тха техниканна кхы тІа эшаш хІама дац. Водородни зараьда меттел эшаш йола спутника аппаратура дІаоттае мара езац. Водородни заряд йола баллистически ракета а я тха цунца бе беза болх баь яьнна. Ракеташта даь тохкамаш, цхьабакъдар аьлча, яьссача зарядашца даьд. Водородни зарядаш чуехка ракеташ дІачухеца цІаккха а ца езар дар тхона дезар.

Г. Шапиро. Хьалха оаш яхар, ракетни техника дегІаеча денз моллагІа йола а бомбардировщикаш къаеннай, тха тІема кулгалхоша, из ишта хилар бакъдеш дац.

Н. С. Хрущев. Царга оала а лургдац кхыча бесса. Нагахь санна из бакъда цар аьлча-м, налогаш дІатекхача американцаша арг ма дий: тхогара иштал миллиардаш дІа а ийца бомбардировщикаш яьй оаш, фу де еза шоана уж? Шун тІема кулгалхошта хала да хІанзалца шоаш лелаяь, эскараш техникаца Іалашдара политика йита.

Г. Шапиро. Континенташта юкъера ракеташ хьаярца меттел, еррига ракеташ хьаярца а Советски Союз США-л хьалхаяьннай моттий шоана?

Н. С. Хрущев. Шек доацаш мотт. США цхьаболча деятелаша хІанз йоах, дерригача дунен шоллагІа тІом хиннача хана оаха плен боалабаьча немций специалисташа тхона новкъостал даьд. Хаддаш да, из пайдана доаца къамаьл хилар. ДІауйла елаш оашош. Американски эскараша дІальцар «ФАУ» яха немецки снарядий базаш, дІавигар цигара керттера конструктор, дІабигар специалисташ, дІайихьар еррига оборудовани. Из иштта доллашахь а, США хІанзалца а яьяц континенташта юкъера баллистически ракета.

СССР-е ракетни техника хьаяр — советски Іилмеи, техникеи, тха промышленностьи дегІаяра хьоккхам ба. Тха советски адамаша а тха социалистически пачхаьалкхено а доаккхал ду цу толамех.

Тха конструктораша хьаяьй нагахьа санна тха мехках хьалетача, Европеи, Азеи, Африкеи уллаш йола моллагІа а база йохоргйола ракеташ. Кхыметтел эггара хьалха дІачухийцача а йижар тха ракета шийна йижа лаьрхІа хиннача квадрата тІа. Нагахьа санна США-ца а кхыча пачхаьалкхенашца а герзий кийчо дІаяккхар вІашагІдолла тхона моге, тхо, раьза хила мег, моллагІа яле а цхьан полигоне ракеташ цхьана дІа а йихьа, уж музее дІаялалехьа е дІаяхалехьа, нийсагІа хьан яр кхет хьажа яхь лаца.

Г. Шапиро. Бокъо ех аз, юха а СССР чухьарча гІулакхашка верза. ССКП ЦК июньски пленум хинначул тІехьагІа а, хІанз, маршал Жуков балхара дІаваккхарца а, доазол дехьа хабараш дувца даьннад, Советски кулгала юкъе бартцхьоагІа яц яхаш. Фу оалалургдар Хьога цу гІулакхах?

Н. С. Хрущев. Тха цхьа кица да: мецъеннача захала — маькх дагайоал, яхаш. Империалистически реакцен викалашта деза-м дезар Советски Союзан кулгалхошта юкъе барт-цхьоагІо ца хилар, царна гІанахьа а духьал латт из бартцхьоагІо ца хилар. 40 шу диза даьннад уж гІанаш царна тІехьа лела, цхьаккха хІаманца а уж тІехьара дІадаха магац царна. Цунах-м тхо кхет, цудухьа ба уж капиталисташ а.

Фуд Хьона дага доаллар, «барт тайна кулгал дац» яхача хана? Хетаргахь, чІоагІа доаца, латта низ боаца кулгал да-кх из. МоллагІча а, хьалхагІ денз дог тийша воацача сага ховш да Советски Союза кулгал деча органах из ала йиш ца хилар. Кулгалхой органашта юкъе хиннача хувцамех аьлча, из да тха партен Центральни Комитета коллективни кулгал низ болаш хилар. Латта

(ДІахододар 3-ча оагІон тІа да).

Юнайтед Пресс яхача американски агентствон корреспондентаца Генри Шапироца

Н. С. Хрущевс даь къамаьл

(Юхедисар).

низ боацача, мелача кулгалхоша дергдарий Молотов, цу ханналца, итташ шераш дIадаллалца кулгал деш хинна вола, ЦК юкъера дIаваккхар санна дола соцамаш, Каганович, Маленков, Шепилов дIабахар санна дола соцамаш. Е хьожаргде вай маршал Жуков дешага. Бакъда, Жуковс хьахьекхадар ше дика салте а командир а хилар, хIаьта цунна доагIаш деннад доккхий совгIаташ а. Цхьабакъда, доккхий политически гIалаташ даьд цо, цудухьа партен Центральни Комитето ЦК Президиумера а ЦК членалара а дIаваьккхар из. Фу яхилга да из? Из да ССКП Центральни Комитето моллагIа а, гIалат ваьннар бакъахьарча новкъа воакххилга, цо дIаяхача хана дика гIулакхаш даьдале а. Центральни Комитето дIахьор партен никъ ба, хIаьта нах партена тIехьа ба. Цунца ба низ, е, Iа яххача тайпара, тха партени правительствони барт-цхьоагIо йолаш кулгал делга.

Г. Шапиро. Жуков дIаваккхар хеталой - хьогI цхьаболча эпсарашта нийса дац аьнна?

Н. С. Хрущев. Хи чу водарча мергIилг лаца гIерташ санна, тха моастагIий шоашкара дагалаьца тайп-тайпара шоашта хилча бакъахьа хетар дувца гIерт. Жуков мукъа валарца бувзам бола гIулакхаш харцахьа хийттар дехкеваргва. Тха партеси, советски нахеи, Советски Эскарца мел волчои бакъахьа кхетабаьб из соцам. Берригача советски наха шой йиззача цхьоагIонца Коммунистически партенеи Советски правительстванеи гонахьа шоаш вIашагIхьерчилга хьахьокх.

Г. Шапиро. Коллективни кулгалах яхача хана Центральни Комитетах ях Iа из, е ЦК Президиумах ях?

Н. С. Хрущев. Тха партен Центральни Комитетах ях. Президиум—из Центральни Комитета исполнительни орган я.

Г. Шапиро. Инициатива Президиумагара йоагIа, е ЦК-ара йоагIа?

Н. С. Хрущев. Президиумо партена оттадича бакъахьа дола дешаш увттаду, Центральни Комитет царга хьож. Центральни Комитето дешаш дийца а дийце партена а наха а хьашт дола соцамаш ду. Коллективни кулгал Центральни Комитета членаша даь Iац. Тха парте коллективни кулгал кхоачаш хул лакхе денз лохе кхаччалца. Центральни Комитет — из ССКП лакхера орган я. Кхы а я Союзни республикай коммунистически партен центральни комитеташ, партен краевойи, областийи, городийи, районийи комитеташ, коллективни кулгала принципах шоай болх дIахьош. Из дерriга а вIашагIтехача хул тха партен коллективни кулгал. Цо толамца кхоачашдайт партега социалистически гIишлоний массайолча участкашка кулгал.

Г. Шапиро. Баркал хилда Хьона, Iа сога Хьайца къамаьл дайтарагI.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Организационно-партийни болх а боахама организацешта кулгалдар а тоаде

ССКП Ленински района XV-ча партконференцера

Ше беча балха юкъе ССКП XX-ча съездои цул тIехьагIа хиннача партен ЦК пленумашеи даь соцамаш кхоачашдар шийн керттера декхар а лоархIаш Ленински района парторганизацес дIахо а лакхбаьб экономика, культура дегIаяра, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски иштта кхыча организацей балха первични парторганизацеша кулгалдара, цар болх тоабара лоархIам.

Партен райкомо а первични парторганизацеша а отчетни хана хинначул дикагIа лелабаьб организационно-партийни а наха юкъера политически кхетама а болх. Из дарца дикка толамаш даьхад района промышленность дегIайоалаяра, дешара заведенейи культуран учрежденейи болх тоабара, къахьегамхой бахара а культурни а хьал лакхдара.

Конференце отчетни доклад яьча партен райкома секретаро новкъ. Сидельниковс хоам бир районерча дукхагIа йолча промышленни предприятеша Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизарга шоаш тIаийдаь декхараш кхоачашдеш лоархIам боллаш толамаш даьха хиларах. 1957 шера 10 бетта валови продукци арахецара план 103,7 процент кхоачашъяьй.

Нагахь санна шу йистедоалаш района предприятеша планал совгI 18 млн. сома продукци яла езаш хиннаяле, 1957 шера итт бетта еннай 19,9 млн. сома продукци, царех совнархоза предприятеша еннай 13,8 млн. сома продукци.

«Красни молот» яхача заводе, ЦРМЗ, Консервни заводе, когий гIирсаш деча фабрике иштта кхыча предприятешка керда техника а кердагIа йола технологи а балха юкъе йоалаярца, производстван хьалхе лелаечар опыт дIайовзийташ пайда эцаш дIабихьаб шоай болх.

Рационализаторски предложенеш балха юкъе йоалаярах 2 миллион совгI сом пайда ийцаб.

Районе бахача къахьегамхошта чубаха дIаденнад 7000 квадратни метрал дукхагIа дола цIенош, вешта лаьрхIача 65 квартира.

Райкома отчетни докладах къамаьлаш даьча делегаташа дукхагIа уйла тIайохийтар балха юкъе долча кхоачамбоацараштеи района парторганизацес де дезача гIулакхаштеи.

Консервни завода партбюрон секретаро новкъ. Аваковс, «Красный молот» завода партбюрон секретаро новкъ. Перепечаевс дийцар заводий коллективаша деш дола балхаш а, болх дIабахьара шоай коллективашта новкъарло еш дола хIамаш а. Цар Нохч-ГIалгIай совнархоза балха критика йир, цар а кхыча делегаташа а шоай балха лаьца критика яь йоллашехьа совнархоза парторганизацерча цхьанна а коммунисто къамаьл динзар конференце.

Грознерча № 7 йолча юкъерча школан директоро новкъ. Лебедевас а къамаьлаш даьча кхыча делегаташа а белгалдаьккхар школашка чIоагIа хьалйиза бераш дукха хиларца готта йоахкаш хилар а керда школаш хьалъелга сихде дезилга а.

«Грознефтеразведкерча» слесара новкъ. Жигаловс партен райкома критика йир разведчикай балха цо теркам кIезига барах.

Грозненски мехкдаьттан института партбюрон секретаро новкъ. Надировс дийцар института специалисташ дикагIа кийчбе безилга, институте гоtта йолга, хьалъе йолаяь института общежити чехкагIа йистеякха езилгах, студенташта юкъера кхетама болх дикагIа лелабе, халкъий доттагIлен хьакъехьа беседаш, лекцеш, докладаш е езилгах, къамашта юкъера доттагIал, вошал мамогга дегIадоаладе дезилгах.

Цу декхарех лаьца къамаьл дир Нохч-ГIалгIай хьехархой института партбюрон секретаро новкъ. Синельниковс, нов. Синельниковс дийцар шоай республике цIабаьхка институте деша батIача нохчийи тIалгIайи студенташца царна дешара а кхыча гIулакхашта а новкъостал дарна института парторганизацес а коллективо а лелабеш бола болх.

Грозненски горисполкома председатело новкъ. Брыксина а Ленински райисполкома председатела новкъ. Минаевс а дийцар городе а районе а вахара а культурни а гIишлош хьалъяр а, цу гIулакхах дола кхоачам боацараш а де дезараш а.

Делегаташа чIоагIа критика йир районни а города а организацей кулгалхошта культурнивахара учрежденей балха цар терко кIезига ярах. Городе а тоъам балла берий учрежденеш яц, дукха ха я керда бани хьае езилга дувца, хIаьта а хIанз а хьаеш яц из.

ССКП Ленински райкома секретара новкъ. Сидельниковс яьча докладах къамаьлаш дир 19 саго. Докладах къамаьлаш деш делегаташа дикка дакъа лоацаш дийцар районни парторганизацес даь дика балхаш а дIахо йодача хана де дезаш дола гIулакхаш а.

Конференце къамаьл даьча ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретаро новкъ. Яковлевс дийцар Нохч-ГIалгIай АССР укх гаргарча кхаь шера дегIаяра перспектива а районни а областни а парторганизацешта хьалхашка латта декхараш а.

Конференцес партен райкома болх нийса лаьрхIар, районни комитета а ревизионни комиссен а керда состав а городскойи областнойи партконференцей делегаташ а хержар.

ГIалгIай йиIий кхайкам хьаллаьцаб

ГIалгIай йиIийна Мержоева Милихана чIоагIа езаеннай юрта механизатора професси. Диъ шера Iомалуш хинай из лаьтта аха, культивизаци е, макха баккха, ялат дIаде. Хьогаш хулар из трактористех: сай йиш ялар-кх са низболча дизела штурвал бе йолла!..

Милихан Iомаелар дукхача тайпара йола юртбоахама машинаш порядках лелае: цIенъе, ехача оатхала ханнахьа ремонт е. Цкъаза, машина лоадам боацаш мара еха ца хилча, ше а тоайора цо из.

Шийн ха мукъа йолча хана трактора гоннахьа хулар из, трактористо машинах детта кулгаш теркалдеш хулар. Каста трактористаша теркам бир долла хIама ха гIертача йиIий, хIаьта цунна шоаш хьежа а хьежаш, трактора рычагаш тела а баьлар. Иштта, кIезига - дукха ха яьлча, Милихан трактор лалла а Iомаелар.

...Мержоева Милихан шийн дай-мехка цIаера соахка-пурахьа. «Мичахьа бергба - хьогI аз болх?» — из хаттар дагадоаллар гIалгIай йиIийна. Кхалнаха кхерам тесаш къаьнарча зенерча оамалий низ бар. Гонахьа бахаш а болх беш а гIалгIай бар. Цхьабакъда машинаши юрта механизатора професси езаро дIаяьккхар Милихана кер чу хинна шеко. ЙоIо хьадда соцам а баь, ше тракторни бригаде хьожаяр дийхар. Дикка халонаш ла езаш хилар из хьалхагIа. Боккхий нах меттел кагий нах а вIалла тIаэца туташ бацар гIалгIай йоI механизатора болх беш я, яха дош.

Ха дIайодар. БIаьсти ялат дIадийна баьнначул тIехьагIа механизатораш дIийийнача хIамашта тIулакх деш а хилар, тIаккха ялат кхаьча ма даьлла а, из чуэцаш а хилар. Уж деррига балхаш чакхдаллалца хьокхаме болх бир Милихана: цIаккха кIаьдъеннай со ца оалаш, шийн машинаш цIена лелаеш. Нагахьа санна механизаторех моллагIа а цамогаш волаш а, е балха тIера валанза варгвоацаш гIулакх этта а моттиг хилча цун когаметта дIаоттар Милихан шийн смена йистеяьнначул тIехьагIа.

Иштта, йиIий балхо кIезигадукха мелбир механизаторий кер чура цатешам. Милихан болх цIена беш, машинаш езаш а дика лелаеш а, маIача наха нийсса, бокъонца йола механизатор а хинна дIаэттар.

Гурахьа ялат дIаде доладелча Мержоева Милихан продукцех дIадода ахча кIезгдара тIехьа лоаттабеча къовсама инициатор а хинна дIаэттар. Цо предложени йир цхьан саго ши сеялка лелае, аьнна, хIаьта ше эггара хьалха йола а елар ши сеялка лелае. Цхьан дийнахьа 40 гектара тIа ялат дIаде дезаш боарам болча метте цо шийн агрегатаца дIадувра 52—55 гектар ялат.

Милихана доладаь дика гIулакх хьаллаьцар кхыча кхалнаха а. Южараша Келигова Жасатеси Хадчатеи хьожабайтар шоаш тракторни бригаде, хIаьта Милихан санна толаме болх бе бола а белар. Цхьабакъда Милихана дагадаьллар гIалгIайи нохчийи кхалнаьха—механизаторий бригада вIашагIтохар дар. Шийн уйла гучаяьккхар цо шийн новкъосташта, тIаккха «Ингушски» совхоза кулгалхошта а. Цар цо яхар дика кхета а даь, могадир из гIулакх.

КхоалагIча отделенен управляющи новкъ. Коригови Милихани болабелар из гIулакх вIаштIехьадаккха, аьнна. Цар къамаьл дир Коригова Маремаца, Гетагазова Маремаца, Салатова Дутурханаца, Бокова Азинатаца. ГIалгIай кхалнах раьза бар шоай бригада вIашагIйолла.

Мержоева Милихана письмо яздир Малгобекерча «Ленинское знамя» яхача газета редакцега. Цу письмо тIа цо кхайкарал дора берригача нохчийи гIалгIайи кхалнахага хьалхарча кхалнаьха тракторни бригада юкъедувла, аьнна тIахьехам беш. 17-ча ноябре газета тIа дар письмо. Нохч-гIалгIай мехкараша могабаь тIаийцар Милихана кхайкам.

Нохчий кхалсага Балоева Iайшата 20 шу хинна Iац. Цун шозза дукхагIа яьнна ха. ХIаьта а гIалгIай йиIий кхайкам дега чу бессар цунна. Юрта механизатора професси Iомае ше раьза хиларал совгI, кхы а нохчий кхалнах тIабербабир цо цу гIулакха. Южарий Чантиева Сахари Лидаи, Чабиева Дибихани кийча хилар дикагIа болча мехкарий хьокхам хьаллаца.

Бельтоева Рая Казахстане йолча хана механизаторий болх беза а безаш, тракторни бригаде болх беш яр. Ийс шера болх бир цо прицепщик йолаш а комбайнера гIонча йолаш а. Цхьабакъда шийн юрта юха цIаеча цу балхах къахкаш хилар бахьан долаш детдоме повара балха яхар из. Iайшатагара Мержоева Милихана доладаь гIулакх шийна хайча, чIоагIа раьза хинна, могадир цо из.

— Сай низ кхо ца беш къахьегаргда аз сайна дукха езаш хинна професси — тракториста професси Iомаяра духьа, — йоахар Бельтоева Раяс. — Дика гIулакх да Милихана доладаьр.

ХIанз совхоза дирекци а парторганизаци а кхалнаьха дешара планаш увттаеш, хьехархой лохаш, кийчо еш я.

Дог гIоздаьнна, сийрда лекх Милихана бIаргаш: нохч-гIалгIай кхалнаха хьаллаьцад цо доладаь гIулакх.

— Мел иразе хургъя-кх, — йоах Милихана, — хьатIайоагIа бIаьсти: совхоза кхашка араяргъя нохч-гIалгIай кхалнаьха кулгаша лелаеш йола трактораш!..

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

Грознерча хьехархой кийчбеш йолча институте деша багIа 130 саг гаргга нохчийи гIалгIайи маIа а кхал а кагийнах.

СУРТА ТIА: сайрийна шоай общежите урокаш Iомаеш боахк студенткаш: (аьрдехьара аьттехьа) Мержоева, Лабзанова, Чантиева, Ибрагимова, Саиева, Хатуева.

С. Хакиева сурт.

Идеологически балха лоархIаме участок

О. Чахкиев, ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретарь

Вай мехка хинна доккхий хувцамаш бахьан, Коммунистически партес а Советски правительствос а нах кхетабеш бу боккха болх бахьан чIоагIа лакхбеннаб советски наьха коммунистически кхетам. КIоарга кхетам, боарам боацаш Даьхе езар, коммунизман гIулакха мутIахь хилар—уж да советски сагах доахка, из белгалвоаккхаш дола моральни гIулакхаш.

Коммунизм хьалъярна вай увттаю планаш толамца кхоачашъяра вай Советски наьха политически кхетамах тийша да. Цудухьа хадданза къахьегамхошта хьех вай партес. Адамий кхетама чура капитализмах юхедисаьраш дIадахар, цунца цхьана дукхача хана денз хьадоатIаш а доккха зе деш а дола хIама ше хиларах тарра ды дIабаккхар, коммунистически кхетама гIулакхех цхьа гIулакх да.

Вай мехка ды лелабанза баргбоаца, из ца лелабича йиш йоаца гIулакхаш дац, дыно къахьегамхошта бу Iодкъам шийн овлан тIара хоадабаьб. ДукхагIа бола нах дынах дисаьрех мукъабаьннаб, цар кхетабаьб дын классови лоархIам, из Iилмана духьал хилар, коммунизм хьалъеш цо ду зе.

Цхьабакъда цхьаболча советски наьха кхетама чухь, иштта вай республикерча наха юкъе а, дисаь долаш да дынах юхедисаь гIулакхаш. Уж нах дынах юхе дисаьрашта а доацарех тешара а кара боахк, далла гIулакхаш ду е ламазаш де вIашагIбетталу, дын деза денош увттаду.

МоллагIа бале а ды, иштта ислам а, халкъана дола опиум да. Iилмана деррига духьал латт из. Марксизманца-ленинизманца чIоагIале а лувцаш, Коммунистически партес Советски нах кхетабу Iилманца дуне довзарах, идейни къовсам лоаттабу религиозни идеологеца, из Iилмана духьалара идеологи хиларах тарра.

Религиозни идеологеца, къаьстта исламаца чIоагIа къовсам лоаттабар вай республике хIанз динза даргдолаш дац, хIана аьлча, ды лелабераш, дукха беце а, дына гIулакх чIоагIа леладе болабеннадаь. Законашта духьал доллашехь, уж гIерт кагирхой клубашка, кино, библиотеке ахарна духьалара агитаци лелае, клубаш дIа а къайла царна чу маьждигаш хьаделла. Иштта хиннад Шалински, Советски, Ачхой - Мартановски районий цхьайолча юрташка. Цхьабола ды лелабераш маьждигаш де хIама гулъеш а хиннаб, из хиннад Шалински районе.

Ислам, кхыдола дынаш санна, сага сакхетам тувлабеш да, Iаламан низашта хьалхашка миск ву цо саг, цун творчески активность а инициатива а гIаба техча санна сецаю цо, коммунизм хьалъяра гIулакха зе ду цо.

Цхьадолча даькъе, исламо хьех, къахьегам хала бала ба яхаш, сагах къинош доахкандаь, дала беш бала ба яхаш. ХIара ды лелабер теш ше деча гIулакхаца «цу дунен тIа» шийна даиман йола хIама деца деза ялсмале йоаккхаргъя яхаш. Исламо маяххара къахьегам кхетабечох дика а сакхеташ а вола социалистически обществон къахьегамхо хургвац, хIана аьлча, социалистически обществе къахьегам хIара къахьегалург мел волча гражданина декхар да. Вай принцип я «къа ца хьегачо хIама а даац» яхаш. Дукха дукхагIа болча наха са а кхеташ кхоачашду из шоай эггара кертера декхар. Къахьегамца турпалал яккхар дукхача наьха гIулакх а хинна дIаэттад вай мехка, хIанз массанахьа а социалистически яхь лел. Цу яхье дика дакъа лоац Нохч-ГIалгIай АССР-а къахьегамхоша а. Ды лелабераша цхьаболча наха юкъе коммунизм хьалъеча дика дакъа лоацачара къахьегамхой боаха дынах юхедисаьраш доаржадар ла йиш яц. Республика юхаметтаоттаярах болча соцама доккхий а чолхане а дола декхараш кхоачашдарна шоашта могар де деза республикан берригача къахьегамхоша.

Хьашт долча дыно хьехача бесса, исламо а хьех, кхыча къамех бола беррига нах — «кхыбараш» а «кхы дыбараш» а, хийреи моастагIал долеи нах ба яхаш. Тайп-тайпарча наха юкъе доттагIал чIоагIдара меттел нах вIашийхийра боах исламо, царна юкъе дов а моастагIал а, национализм а шовинизм а лоаттаю. Иштта вай республике а ды лелабераша дынах теша нах къамий моастагIал гIоттаде хьалхьебу. Из шийн овланца духьал да социалистически обществона, дукхача къамий советски паччахьалкхе шийх латтача политически цхьоагIонней халкъий доттагIленнеи. Хаьдда ховш ма дий, вай советски бакъдолчунца, мадаггара кхы а чIоагIлуш латтача СССР-а къамий доттагIленца, цар моральни - политически цхьоагIонца из тарлург ца хилар. Мамогга къамий доттагIал чIоагIдарца, дынах юхедисаьрашта духьал хаьдда къовсам лоаттабарца латт хIанз декхар.

Кхалсага къиза а дукхача хана денз хьавоатIа а моастатIа ва ислам. Кхалсаг визза саг вац йоах цо. Бусулба дына «васкеташа» цхьан сага доалахьа долча шерчашта, вирбIарзашта, кхыдолча хьайбашта, боахаман инвентара нийса лерхI кхалсаг. Исламо чIоагIа могаду цхьан сага дукха истий хилар, ха кIезга йола кхалнах маьре ахийтар, кхалсаг цIагIа йоагIаяр. Кхалсага маIача сагаца цхьан истола тIа хIама даа йиш яц, маIача сага улув яьнна яха йиш яц, из шийн маьра доалахьара хIама я.

Кхалнаха дыно низ - Iодкъамаш ду бакъдараш вай республике а да. Из да дезала юкъе кхалсаг аьннар дедезаш, бокъо йоацаш хилар, дукха истий кхувлар. ХIанз а кIезга гу нохчех-гIалгIайх дола мари сесаги общественни моттигашка — концерте, кино, театре цхьана баьхка. Ды лелабераша духьале ю йиIигаш школе деша ахийтара. Масала, Саясановски районе пхелагIче-иттагIче классашка геттара кIезга я йиIигаш.

Хьалха латтача, кхетам болча кхалнаха гоамалца гаьна доах уж варварски а лаьш лоаттабаьча ханара а дола гIулакхаш, хIана аьлча, советски обществон йизза бокъо йола член я кхалсаг, политически, боахаман, культуран вахара чухь маIача сага нийса дакъа лоац цо. Цхьабакъда, вай республикерча берригача кхалнаха хIанз а кхетадац эггара шоай воккхагIа вола моастагIа ды хилар.

Лакхехьа дийцача тайпара дола дын къахьегамцара, кхыча халкъашцара, кхалсагацара гIулакхаша хьахьокх дын уйлаш вай советски социалистически идеологеца тарлург ца хиларал совгIа, цар вай халкъа Iалальмате доккха зулам деш хилар.

Ца аьлча дардац дын дезача деноша а цун гIулакхаша а деча доккхача зуламах. Эггара хьалха, царех доала зулам да цар къахьегамхой къахьегама тIера боахаш хилар, къахьегамхой малара тIаувзаш хилар. Доацараши фаьлгаши дувцаш наьха сакхетам бIехбу цар. Идеологически зулам дарал совгIа, дын дезача деношеи цун гIулакхашеи экономически зе а ду: прогулаш яйт, къахьегама овсарал а продукцен дикал а лохъю, и. кх. д. а ду.

Дынах тешаш хилар санна долча кхетам ца хиларца, боадонца бе-башха йоацаш хила йиш яц парти яьхад В. И. Ленина. Дынца къовсам лоаттабе декхарийла да вай. Из ерригача материализман азбука да, хIаьта иштта, марксизман азбука а да из. Дын хьехамашта духьалара къовсам дуне дын хьехамца кхетадарца, Iилман духьаларча кхетамца лоаттабу материалистически дуне кхетадара, Iилман къовсам лаьрхIа лелабе беза хIанз.

Дын идеологеца, иштта исламаца а, машар бергбоаца къовсам лоаттабе беза яха В. И. Ленина хьехамаш ларде а лувцаш, Iилман-атеистически пропаганда, из къахьегамхой коммунистически кхетабеш дола тIулакх хиларах тарра, лакхъе еза республике. Из болх чIоагIбар хиланза далац историн, метта, литературан Iилман-тохкама институто (директор нов. Мальсагов), культуран управлени (н. Татаев), политически а Iилман а хьехамаш дIадоаржадеча обществон отделени (нн. Дулейран, Петров), республикански газеташ а радио а республике дахача къамий меттала Iилман-атеистически пропаганда майоагIара лелаеш ца хиларах. ЧIоагIа мела я цу гIулакха нохч-гIалгIай къаман партийни а советски а актив. ХIанзалца даьхIама дац моллайи мурдийи реакционни гIулакх гучадоаккхаш, Iадатаи шариIатаи зуламане законаш дIадоаржадеш духьал хила кхер, уж дIадоаржадар новкъа хилац активана. Цул совгIа, Советски а Ачхой-Мартановски а районашка моттигерча Советски кулгалхошеи культуран-кхетама болхлошеи тоха йоагIа хIама тохац клубаш дIа а къайле, царна чу маьждигаш хьаделла яхача хьаьрбаьннача наха.

Iилман-атеистически пропаганда йоаржаяра тIехь доккха хIама де декхарийла да республикански газеташи, радиои, ислама догматий хоарцо, коммунизм хьалъеча гIулакха цунах доала зулам гучадоаха хадданза ара ювла статьяши. Исламаца, цунах юхедисаьращца лоаттабеча къовсаме дукха де декхарийла я историн, метта, литературан Iилман-тохкама институт. Культуран управленеси политически а Iилман а кхетамаш дIадоаржадеча Обществон отделенеси Iилман-атеистически пропаганда наьна меттал дIайоаржаяр лакхдеш, цу гIулакха эггара хьалха коммунисташ, комсомольцаш, нохч-гIалгIай интеллигенци оарцагIа йоаккхаш шийн болх дIаболабе беза.

Лекцешца, докладашца, беседашца хадданза нах дIаккхетабе беза Iилмеи ислами вIаштдухьал хиларах, зулмане дола исламах юхедисаьраш дIадаха дезаш хилар наха дIадовзийта деза,марха, гIурба хьадалар а уж фуд а дIадувца деза. Хаттараш дечеи жопаш телачеи вечерех, Iаламан-Iилман опытех, кинофильмаш хьувкхарах консультацех, книжкай выставкаех, иштта кхыдарех а пайда эца беза цу гIулакха тIехьа. Массанахьа дынах тешаш барашца хIаранеца къаьстта дынах юхедисаьрех из мукъавала новкъостал деш болх лелабе беза. Из тайпа болх эггара дукхагIа бе беза кхалнахаи кагирхоштеи юкъе.

Коммунистически мораль, материалистически дуне кхетадара, Iалам-Iилма довзара пропаганда вахарца айхха ювзаро, республике боахам а культура а лакхдара долча практикан декхарашца дувзаро дынах юхедисаьраш дIадаха а дыно эгIорах наьха хьаькъал мукъадаккха а новкъостал дергда.

Берригача къахьегамхой кхетама чура дынах юхедисаьраш дIадахаро, Iилманца, диалектически материализмаца дуне кхетадаро халкъа творчески низаш лакхде, вай республика чехкагIа юхаметтаоттае новкъостал дергда.

Комсомольски конференци чакхъяьннай

Сийдолча Ленина цIерах йола ССКП кхеяь пхиъ орден лелаю комсомол масса хана хиннай вай езача коммунистически партен тешаме гIонча. Комсомол масса а хана ший цIи хозийташ хиннай граждански тIем тIа, вай Даьхен тIом лаьттача шерашка, иштта тIом хинначул тIехьарча шерашка шоай болх масса метте дика лелабеш. Къаьстта цIи хозийтар комсомоло аханза икха лаьтташ карадоаладеча хана. Шин шера 36 миллион гектар гаргга уж тайпара дола лаьтташ аьхад. Советски Союза Коммунистически парти сага сих доаккхача дулхахи, шурахи, даьттахи США-на гаргарча шерашка тIехьакхе а хьалха довла а деза аьнна кхайкам баьчул тIехьагIа, ВЛКСМ-а ЦК кхайкар масса юрташка бахача комсомольцашка, кагийча пахагадулхеи, шуреи, даьттеи дахара болх айбе аьнна. Из кхайкам боккхача безамца тIаийцар масса комсомольцаша а кагийча наха а.

Вай республикан масса районашка а городашка а комсомольски конференцеш хинна йисте яьннай. Цу конференцешка делегаташа белгалбаьккхаб дIадахача отчетни шера дика а во а лелабаь болх. Масса городашка а районашка идейно-политически болх лакха латташ йистеяьннай первични комсомольски организацешка отчетно-харжара собранеш. Иштта дика кийчо йолаш йистебаьннаб конференцей болх а. Къаьстта дика отчетни харжара комсомольски собранеш а конференцеш а хиннай Назрановски, Нажайюртовски, Гудермесски, Октябрьски районашка. Цигача делегаташа во лелабаь болх бокъонца гуча а боаккхаш къамаьлаш даьд, пайдане дола гIулакхаш а дийцад. Иштта во лелабаь а дика лелабаь а болх гучабаьккхачул тIехьагIа, шоашта ховш бола дика болх а эшар а хьадийхад комсомольски кулгалхошкара цу балха оценка, а еннай. Къаьстта ира критика а йолаш делегаташа къамаьлаш даьд Назрановски районе хинначa конференце, Первомайски района конференце а, Назрановски районе хинначa комсомольски конференце, делегато Ворошиловски совхоза комсомольски организаце секретаро новкъ. Гадиевс ший къамаьлаца белгалдаьккхад болх ца а беш лелаш болча кагийча нахаца комсомола райкома а первични комсомольски организацеша а болх ца бар, уж тайпара бола кагий нах юрташка а районашка а дукха хилар а. Наьсар-кертерча школан директора новкъ. Озиевс ший къамаьлаца дийцар комсомольски организацеша а комсомола райкома а политико-массови болх юрта бахача кагийча наха юкъе кIезига лелабелга а дукхагIа йолча хана клубаша болх ца белга а. Кагий нах харцахьа лелилга да шоашта сакъерда моттиг ца хилар, шоашта юкъе кхетаман болх лелабе безача тайпара лелабе саг ца хилар. Из болх лелабе декхарийла я первични комсомольски организацеш а комсомола райком а.

Конференце хинначa делегаташа белгалдаьккхад шоашта хьалхашка латташ дола декхараш а уж декхараш шоаш кхоачашдергдолга а. Шоашта тIалаьца декхараш комсомольцаша кхоачашдергдолга хьахьокх укх шера цар итт бетта лелабаьча балхо. Грозне хинначa комсомольски конференце делегаташа шоай къамаьлаца бийцар отчетни шера шоаш баь болх, иштта комсомольцаша кходаь мехкдаьтта а ахча а кхыйола материалаш а. Нагахьа санна цхьан Октябрьски районе кходаь ахча лаьрхIача цо хьахьокх, из болх комсомольцаша мишта лелабаьб цу районе итт бетта кходаьд 1миллиони 18 эзари сом ахча, иштта 7 эзар тонн мехкдаьтта а кхы бедал а кхояьй Сталински районерча кагийча наха. Къаьстта белгалдаьккхар «Октябрьнефтан» операторо новкъ. Летниковс, Карабулакерча мехкдаьтта доаккхача болхлоша ийс бетта планал совгI итт эзари ах эзари тонн мехкдаьтта кходар. Цу конференце делегаташа шоаш деча къамаьлаца дийцар политико - массови болх городерча кагийча наха юкъе во лелилга. Иштта городе болх ца беш харцахьара гIулакхашка а баьнна лелаш дукха кагий нах болга а царца комсомольски организацеша кхетама болх кIезига лелабелга а. Берригa из болх во лелара бехк ба городерча комсомольски кулгалхой а иштта первични комсомольски организацей а.

Керда харжача первични комсомольски организацей комитеташта а райкомашта а юкъе къона дукха нохчий и гIалгIайи ба, хьалхагIа комсомольски болх банза кагирхой ба. Цудухьа масса хана царна новкъостал деш, цар гIулакхий теркам беш, цар балха кулгалдеш хила еза партен а комсомола а горкомаши, райкомаши, комсомола обкома. Масса городашкарча а районашкарча а первични комсомольски организацешта, хIара комсомольца ха деза шоаш отчетни харжара собранешка а конференцешка а тIаийца декхараш кхоачашде дезилга, дIадахача отчетни шерашка балха юкъе хинна кхоачамбоацараш дIадаха дезилга. Къаьстта тоабе а лакхбе а беза кагийча нахаи, мехкараштеи юкъера болх.

Комсомольски кулгалхой масса хана дIахьехаш хила беза кагийча наха балхаца, дешарца иштта кхыдолча дикача гIулакхашца мара цар сий дардгдоацилга.

Сийдолча Ленина цIерах йола ССКП кхеяь комсомол масса хана ший цIи хозийташ хила еза, балхаца а, дешарца а масса моттиге а.

В. БОГАТЫРЕВ.

Мишта йоаккхалургья гектар тIара ши бIаь центнер хьажкIий

Сунженски опытно-мелеоративни пункта хьалхашка декхар оттадаь хиннад — эггара дукхагIа дола хьажкIий ялат Кавказа лоамашта хьалхашкарча даькъ тIа кхеделга Iалашде, аьнна. Из декхар кхоачашдеш пункта болхлоша опытни участка тIара хьажкIий ялат 205 центнерага кхоачадир. Из болх беш хьажкIаш дукхагIа хьувкъар Iалашдеш дола дуккха хIамаш техкар.

Хьалхарча юхьанца тоадаь дар цу культурана агротехнически Iаьдалах де деза гIулакх. Дика кийчъячa зяба тIа дIаюв уж. Оахама кIоаргал 25—27 сантиметр да. БIаьстий шолха макха боаккх зяба. ХьажкIаш дIаелехьа ши кIира хьалха культиваци ю 10—12 сантиметр кIоаргал а долаш. Цу ханна доах, ялат дIаделехьа хьалха хий дилла харшаш.

ТIеххьарча шерашка квадратно-гнездовой способагIа дIаюв хьажкIаш. Цар дегIаяр метрал тIех даллалца йолча хана кхозза тракторни культиваци йора царна.

Опытно-мелеоративни пункте цхьан кIоагилга чу шиъ а кхоъ а хьажкIий хи тIабоагIаш хилча, ялат хьувкъарна цо бу Iоаткъам техкар. Цхьан кIоагилга чу цаI а, шиъ а, кхоъ а фийг дIабувш а, силоса лаьрхIа долча даькъаш тIа биъ фийгага кхоачийташ а дIайийра хьажкIаш.

Боахама гIулакха къаьстта пайдане долаш да, силоса лаьрхIа дIаюв хьажкIаш кхоъ-биъ фийгага кхоачийташ дIаер. КIоагильга чу ши фийг дIабийча тIабоалача 40 эзар хено гектара тIара 400—500 центнерага силосни масса кхоачийте, кхоъ-биъ хи кIоагилга чу хилча (60—80 эзар хи гектара тIа) из кхоач 800—900 центнерага.

Сеялка оттаю оаха цо кIоагилгаш чу фийгаш Iочудехкачa хана фийг дукхагIа-кIезигагIа Iочубожар нийслундаь из дукхагIа божаргболаш. Нагахьа санна кIоагилга чу ши фийг дIабе безаш хилча цучу, 2, 2, 3, 2 фийг дIабийча дикагIа хул, 2, 2, 1, 2 фийг дIабувчул.

ХьажкIашта гIулакх деча хана (уж хьалкхееча хана), царна хий деттар чIоагIа лоархIар опытно-мелеоративни пункто. КхозлагIа культиваци еча хана установка оттайора 15—18 сантиметр кIоаргал а хургдолаш, тIехьагIа цу харшаш чу гIолла хий дилла йиш хургйолаш цо хьахоарцаду лаьтта шинна оагIорахьа дIаюха дехкаргдолаш лапкаш тIа отвалаш а ехке. Харший дIоахал 80—120 метр хулар. Цул дIаьхагIа дола харшаш пайдане дац: царна дукхагIа хий а деза, хий тохар шорта а лелийт цар.

Опытно-мелеоративни пункта кхашкара яьхар укх шера хьажкIаш: хий ца техачара — 14 центнер, шозза хий техачара — 46 центнер, кхозза техачара — 67, диазза техачара — 73, пхезза хий техачара — 90 центнер хьажкIий гектара тIа.

Цкъаза яхаш хул, дукхагIа хий деттаро хьажкIех шойх дIабода мах лакх а бу, балха овсарал массаза луш а хилац, яхаш. Кхаь шера цу гIулакхий бокъонца лоархIам лелабаьб пункто. Цу лоархIама хьокхамех хьажкIашта хий деттаро лу пайда иштта хьокхамаш долаш ба: хий ца техача кхашкара яьннача хьажкIех шойх дIабаха мах, цхьан килограммах— 24 кепиг, шозза хий техача моттиге из мах лохлу 12 кепигага кхоачаш, 3—4 хий техача — 10 кепигага кхоачаш, 5 хий техача — 6 кепикага кхоачаш.

Иштта хьокхамаш хул хий дукхагIа техача балха овсарал совъяларна а. Хий ца техача кхай тIара дийнахьа 44 килограмм хьажкIий йоаккхаш балха овсарал хулача, шоззеи кхоззеи хий техача кхай тIа 95 килограммага кхаччалца лакхлу из, эггара йоккхагIа йола балха овсарал хул (172 килограммага кхоачаш) пхезза хий техача кхай тIа.

Нийслуш йола халонаш хий дукхагIа тохар бахьан долаш хилац, дикка яьча уйланца из къахьегам ца оттабарагIа хул.

Хий детташ бараш, цу гIулакха дика Iомабаь нах хила беза, царех къаьстта бригада е еза, кхыча балхаш тIа а увттаргйоацаш, диззача аханна из цхьа болх а бергболаш. Опытно-мелеоративни пункте хий деттара говзал дика ховш болча болхлоша дийнахьа 2—3 гектара тIа хий тохар. Цар бетта доаккхар 800—1000 сом.

Опытно-мелеоративни пункто гучадаьккхар, хий дуллаш дола харшаш бокъонца дахарои, тайп-тайпара технически способаш: сифонни а, нийсача трубкай а, шлангий а, иштта кхыдараш а юкъе доаладарои хий деттарий балха овсарал дикка лакхъеш хилар.

Дерригдунен фестивала шозза лауреат вола артист Махьмуд Эсамбаев нохчий - гIалгIай халхар кийчдеш воалл.

С. Хакнева сурт.

Столицан автобусий парк дегIа йоагIаш латт

25 шу хьалха Нохч-ГIалгIай столице ерригa а 20 автобус яр. Геттара зIамига автобусий парк яр из. Укх теххьарча шерашка автобусий парк дикка дегIа енай. Укх шера Грозне 117 автобусий 200 легковойи киркхухьеи такси я. Городеи, республикан районашка дIа — юхеи 70 эзар пассажир вуг цар хIара дийнахь.

Дукха а хьалхле лелаю шофераш ба автохозяйстве дуккхача шерашка ледарло йоацаш болх беш. Капитальни ремонт йоацаш 250 эзар километр яхай н. н. Степовикеи Комоловеи автобус. Царел тIех ваьннав новкъ. Титов, цун автомашина капитальни ремонт йоацаш 290 эзар километр яхай.

С. ВОРОНИН.

ГIалгIай школашта учебник арахийцад

Нохч-ГIалгIай книжни издательствос гIалгIай юххьерча школашта гIалгIай меттал перевод яь 1-ча класса арифметика арахийцад.

Эрсий метталара гIалгIай меттал перевод яьй Зязиков Бахьаудина. Учебник 5.000 экземпляр долаш арахийцад.

А. ИСАЕВ.

Халкъашта юкъерча гIулакхий обзор

Вашингтонеи Лондонеи „низа позицен" политиках тувсалуш ба

Сийлахь-боккхача Октябра дезача деношка дерригача дунен халкъаш цIаьхка а тийшар Советски Союз, социализман лагера кхыча мехкашца цхьана, дерригача дунен тIа машар хилийтара а чIоагIбара а духьа шийна могар деш йолга. Вай мехко дерригача капиталистически паччахьалкхенашка дIакхайкаду машарца дахилга а экономикан, дохкар-эцара, Iилман, культуран гIулакха яхье довлга а къахьегамхой хьал-торо тоаелга а.

Вай мехкан машар безача политиканна духьала ба малхбузехьарча паччахьалкхенашта доал деча гIозараша лелабу арахьарча политикан никъ. США-ни Англени кулгалдеча деятелаша дукха ха йоацаш даьча къамаьлаша хьахьокх паччахьалкхенаш машарца яхийта безам боацаш хиларал совгI герз кийчдар дIаходахьеи «шийла тIом» хьебеи гIерташ хилар.

США-н президенто Эйзенхауэра тIеххьарча 10 дийнахьа шозза къамаьл даьд американски халкъана хьалхашка — 7-чеи 13-чеи ноябре. Шинна а къамаьлаца, говзалца хьаяь Лаьттан спутникаш хьаярах США тIехьайисар бахьан долаш американски правительствона критика еш хиннарий са теде а, хIаьта кхы а дIахо герз кийчделга, къаьстта а баллистически ракеташи лехка снарядаши хьаелга кхоачашдарна уж тIаберзабе а гIерташ вар из. НАТО-цара шоай союзникаш ракетни герз хьаделга сихдара юкъе озарна царна США-с шийна могар дерг хиларах хоадамболлаш дIаккхетабир президенто.

Къаьгта агрессивни уйла йолаш дар дукха ха йоацаш США-н паччахьалкхен департамента викалаша а Даллеса а даь къамаьлаш. Цар белгтала тIаэцац социалистически капиталистически мехкаш машарца дахилга кхоачашдарна йола цу мехкий викалаш шерача бокъоний совещани вIашагIкхетара хьакъехьара советски предложени. «Шийлача тIемеи» тIема герз кийчделга сихдареи политика дIахояхьара тIахьехаш а цул совнатIа Антлен кхы ший лоIаматIара политика лелае йиш ца хиларaи шоай гIулакхаш США-на кара хиларaи мукIарло деш а дар Макмиллан яхача английски премьер-министра дукха ха йоацаш даь къамаьл.

Халкъашта юкъе машари вIаший юкъе тIулакхаши леладара духьалара, «шийлача тIемен» тIема блокаш вIашагIъехкареи хьакъехьара американо - английски барт туччахьа ба. Цунга хьежжа кердача низаца дегIаухаш латт Малхбузехьа советски Iаьдала духьалара гIулакхаш а.

Малхбузехьарча мехкашта тIемаца тIалотам бар духьа кийчбу СССР-а ший низ, яхаш, халкъаш кхераде гIерт империалистически лагерера аьлдит дувцараш. Уж харц бахьанаш а увттадеш, НАТО-н мехкашкара тIема бюджеташ кхы а чIоагIагIа хьалийза, деза дукъ хинна къахьегамхой белажаш тIа ювшаш йола налогаш совъяха гIерт «шийла тIом» вIашагIбеллараш. «Дейли-Ньюс» яхача американски газета корреспонденто О'Доннела конгрессерча шинна а партен лидараша аьнначарех белгалдаьккхар «налогаш лохлург хиларах бола тешам байна хилар а подоходни налог кхы а дукхагIеи халагIеи хург хилар а». Гитлеровски тIахьехамаш керда а доахаш, США-н дохкар-эцара министр волча Уикса оттадир яр лозунг: «Даьтта кIезигагIа — йоккхий топаш дукхагIа».

США-ни Англени доал деча гIозараша низ бу НАТО-царча дерригача мехкашта, тIема герз хьаделга царга кхы а сихдайтарнеи керда тIема декхараш цар шоашта тIаэцарнеи. Цу гIулакха вIашагIкхийтта яр Париже хинна НАТО-н парламентски сесси. Цхьабакъда «технически совле США-гахьа хиларах бола тешам бовр» бахьан долаш, дага а доацаш халонашта тIаIоттабелар сессе США-аи Англии, — яхаш язду «Фигаро» яхача французски газето.

Бакъда, вай мехкара толамаши машарера политикаи США-рчеи Англерчеи доал деча гIозарий агрессивни уйлашца нийсдича вIалла а царна пайда болаш ца хилар. Даллеса гIулакхаша боабаь безами тешами—ишта я хIанз ООН-ерча дерригача мехкашкарча викалий уйлаш», — яхаш язду «Чикого дейли Ньюс» яхача американски газето. «Дикка доал кара долаш бола сенатораш, — йоах «Нью-Йорк пост» яхача газето, — Эйзенхауэра-Даллеса арахьарча политикан гIулакх чакхдарт ца хиларах кхеташ боагIа». Натахьа санна нийсача дунен тIа войх доаца доккхал делга доацаш даха вай ца Iомалойя,—йоах цIи хеза американски обозреватель волча Липпмана, — вай низи гIулакхи дIахо а лохлуш дIагIоргда». Липпмана белгалдоакх, «Трумени Ачесони хиннача хана дага а лаьца Эйзенхауэреи Даллесеи хьалъоттабаьча бесса бола США-н арахьарча политикан кхетам беха хилар.

Социалистически капиталистически мехкаш вIаший дагадовлара тIехьа ба хIанз малхбузехьарча мехкашкара дуккха буржуазни деятелаш.

Дерригача мехкашкарча халкъашеи дукхагIа сакхувш болча буржуазен викалашеи шоай правительствошкара дIадех СССР-ца, Китайски Халкъан Республикаца, машар безаш долча дерригача мехкашца машарера а цхьана къахьегара а политика лелаелга. Нагахьа санна США-ни Англени дукхагIа реакционни дола гIозараш уж тIулакхаш тоадалара духьала дале а, цунца шоай а шоай политикан а дукхагIа сий доаделга мара дац цар дер.

Хоржамаш хиннaчул тIехьагIа малхбузехьарча Германе

Кхерамащеи харцо кхайкаярцеи сентябрь бетта Малхбузехьарча Германе хинначa парламентски хоржамашка котало яьккхача Аденауэра партес кхы а чIоагIбир цIур юкъе бехкаш бола ший арахьарчеи чухьарчеи политикан никъ. Эггара хьалхагIа из хьахьекхар НАТО-н лард хургйолаш малхбузен - германски агрессивни эскар вIашагIдоллилга сихдарна даьча гIулакхаша.

НАТО-га дIаеннай малхбузен-германски кхо дивизи; сихъяь вIашагIйохкаш латт керда дивизеш. Малхбузен-германски оборона министр волча Штрауса аьнначох 1958 шу юкъе кхаьчача хана бундесвера дукхал цаI-ах дегIайоагIаргйолаш я. «Ший диззача сибатехьа юхаотташ латт хIанз бундесвер оалаш йола вермахт, хIаьта керда германски эскар ший гIулакхашца къаьнача эскарал эргадаьнна хургда, яхаш бола кхетам пувлабенна а хургба,—яхаш язду английски журналиста Жорж Вайна.

ТIема эскараш вIашагIдохкар тIехь-тIехьа дукхагIа предприятеш тIема гIирсаш хьадарга йоахаш латташ хиларца дувзаденна да. Сихъяь йохкаш латт аэродромаш, тIема-форда флот. ДукхагIа кортамукъа йоалаш латт реваншистски пропаганда. «Ди андере цейтунг» яхача газето лаьрхIача, ФРГ-е милитаристски фашистски литература арахецаш йола издательствош 50-нел дукхагIа хилар.

ТIема кийчо ярна хиланза даргдоацаш дола миллиардаш ахча бахархошкара хьаIувд, къахьегамхой вахар доха а деш. ФРГ-е хоржамаш чакх мадаьллиге а маьхаш тIатехар кIора, цул тIехьагIа — болата, чона, дуача ялатана, иштта кхыдараштa а. ХIанз керда долалургдолаш да дукхача хIамашта маьхаш тIакхетилга.

Халкъашта духьалара а вIалла са ца кхувш а никъ ба Германи вIашагIтохара гIулакха Аденауэра правительствос хIанз дIахьош латтар а. Из къаьгта хьахьекхар Югославецара машара гIулакхаши Германски Демократически Республикацара гIаьхха бувзамаши боннски правительствос гуччахьа хоададаро а. Из тайпа политика дукхханахьа бехкееш я. Югославецара гIулакхаш хоададарах «ВIашагIкхетара гIулакхацара самооборона», аьнна цIи яьккхар малхбузен-германски ший лоIамерча демократически партен лидера Мендес. «Низа политикан» новкъосталца вIашагIкхетар ловра Аденауэраи цун оатIонгахьарчарнеи, цхьабакъда миска ийшар-кх. Цу политико йоайир вIашатIкхетарна йола торо, Германии Европеи хаьда хилар кIоарт а дир, — яхаш белгалду СДПГ «Социал-демократишер прессединст» пресс-бюллетено.

Шоай цIур юкъе бехка политика дIахояхьара тIехьа латт Бонне доал деш дола гIозараш. Из хьайоах, ФРГ-на милитаризаци еш а Германи вIашагIкъастар кIоаргдергдолаш а бола кхерамера никъ дIахо а дIабахьа ше дага хилар белгал а доаккхаш, дукха ха йоацаш правительствон цIератI Аденуэра хьакхайкадячо. Цхьабакъда ФРГ доалдеча гIозараша теркалдац хувцаденна гIулакхаши мехкарча бахархоех тайп-тайпарча наьха уйлаши. Малхбузен-германски бахархоша Аденауэра правительствон политика ди тIехь чIоагIагIа юхаетташ хилара тешал ду Гамбургерча депутатий городской собране укх денношка хинначa хоржамаша. Цу хоржамашка ийшар правительственни коалицен партеш—ХДС яха аденауэровскии немецки оалаш йолеи партеш: бокъонца дукхагIа голосаши мандаташи кхаьчар оппозиционни социал-демократически партена. КIезигагIа хьисап долаш дац общественни уйлан институто ФРГ-е нахага даьча хаттарех хайнар а. Германи вIашагIтохареи милитаризаци яреи хьакъехьарча Аденауэра политиканна тIехьа болаш къамаьлаш даьраш 10 процентал кIезигагIа хилар.

Германски халкъан дуккха адамаш тIехь-тIехьа дукхагIа кхеташ доагIа Аденауэреи цунна гонахьарча гIозареи ираз доадеш йолча политиках.

А. ШАТИЛОВ.

РЕДКОЛЛЕГИ.

КАСТТА

Кастта кинофильмаш чакхдоахача Нохч-ГIалгIай республикан конторас Грозне а республикан а экранаш тIа арахец (Н. Островске романах) «ДуIо баьраш» яха босбола керда художественни фильм.

А. П. Девженко цIерах йолча художественни фильмаш деча Киевски киностуден 1957 шерара производство.

КАСТТА

Касста кинофильмаш чакхдоахача Нохч-ГIалгIай республикан конторас Грозне а республикан а экранаш тIа арахец «Ши котало» яха болгарий керда художественни фильм.

арахийцад 1957 ш.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ03001. Типография им. 11 августа 1918 года, проспект Революции 20/3. Заказ № 8234